

II RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 59 (39).** 1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Eesti-Läti täiendawa piirilepingu kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 4. Eesti-Läti wastastikuste nõudmiste õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokollu kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Posti-telegraafi-telefoni maksude arwestamise korra muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 9. Eesti-Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 10. Patendimaksu seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 11. Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Eesti-Daani wahelise tööstuslikkude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 13. Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 14. Riigiasutuste 1923 a. krediitide sulgumise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 15. Eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 16. Napside ja likööride walmistamise ja müügiseaduse muutmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 17. Walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 18. 1915 a. 9. jaanuaril antud kapitaalide pealt wõetawa maksu muutmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 19. Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917 a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 makspanemise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 20. Riigi 1923 a. lisaelarwe nr. 2 — II lugemisel. Wastu wõetud.

II Riigikogu koosolek 19. detsembril 1923 a. kell 9 õht.

Kokku on tulnud 87 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**, wahepeal esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **K. Päts**, välisminister **Fr. Akel**, kohtuminister **R. Gabrel**, sõjaminister **A. Anderkopp**, kaubandus-tööstusminister **B. Rostfeld**, haridusminister **A. Weiderman**, töö-hoolekandeminister **O. Amberg**, rahaministri abi **K. Rosendorf**, riigisekretäär **K. Terras**.

P ä e w a k o r d :

1. Eesti-Läti täiendawa piirilepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

2. Eesti-Läti wastastikuste nõudmiste õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

3. Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

4. Sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

5. Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

6. Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokollu kinnitamise seadus — II lugemisel.

7. Posti-telegraafi-telefoni maksude arwestamise korra muutmise seadus — II lugemisel.

8. Eesti-Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

9. Patendimaksu seadus — II lugemisel.

10. Eesti-Daani wahelise tööstuslikkude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitsekokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

11. Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitsekokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

12. Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

13. Riigiasutuste 1923 a. krediitide sulgumise seadus — III lugemisel.

14. Eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel.

15. Napside ja likööride walmistamise ja müügi seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

16. Walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seadus — III lugemisel.

17. 1915 a. 9. jaanuaril antud kapitalide pealt võetava maksu muutmise seadus — III lugemisel.

18. Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917 a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seadus — III lugemisel.

19. Riigi 1923 aasta lisaeelarwe nr. 2 — II lugemisel.

Koosolek algab kell 9.15 min. õht.

1. Päewakorra Juhataja K. Wir-
wastuwõtmine. ma: Awan Riigikogu
koosoleku. Päewakorra
kohta sõna ei soowita. Loen päewa-
korra wastuwõetuks.

Esimese päewakorra-punkti aruandja rkl. Strandman ei ole siin, sellepärast läheb Riigikogu järgmise päewakorra-punkti juurde. Järgmise päewakorra-punkti aruandja rkl. Märtson puudub ka.

Riigikogu läheb kolmanda päewakorra-punkti juurde.

2. Eesti-Läti ma-
jaandus- ja tolli-
uniooni eellepin-
gu kinnitamise
seadus — II luge-
misel.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Kuk** (loeb): Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eellepingu kinnitamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu võetud.

Aruandja J. Kuk (loeb): § 1. Eesti-Läti majandus- ja tolliuniooni eelleping, mis alla kirjutatud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja J. Kuk (loeb): § 2. Eellepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu võetud, — seega on seadus II lugemisel wastu võetud.

3. Eesti-Läti täien-
dawa piirilepingu
kinnitamise seadus
— II lugemisel.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Eesti-Läti täiendawa piirilepingu kinnitamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu võetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 1. Eesti-Läti täiendawa piirileping, mis sõlmitud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 2. Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu võetud, — seega terwe seadus II lugemisel wastu võetud.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Märtson**'i puudumise pärast on aruandjana sõna komisjoni esimehel rkl. **Laidoner**'il.

4. Eesti-Läti was-
tastikuste nõud-
miste õiendamise
kokkuleppe kinni-
tamise seadus —
II lugemisel.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Eesti-Läti wastastikuste nõudmist õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu võetud.

Aruandja J. Laidoner (loeb): § 1. Eesti-Läti waheliste wastastikuste nõudmist õiendamise kokkuleppe, mis alla kirjutatud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu võetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. Kokkuleppe tekst ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud.

Seega on käesolew seadus teisel lugemisel wastu wõetud.

5. Sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Kukkk** (loeb): Sadamamaksude kohta käiwa Eesti-Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 1. Konwentsioon sadamamaksude wõtmise kohta wäljamaa wahet sõitwate laewade pealt Eesti ja Läti sadamates, mis sõlmitud Tallinnas 31. oktoobril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukkk** (loeb): § 2. Konwentsiooni tekst eesti- ja lätikeeles avaldatakse alljärgnewalt käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud, — seega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

6. Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

Eesti-Läti waheliste lepingute läbiwaatamise komisjoni aruandja **J. Soots** (loeb): Eesti-Läti kaitseliidu lepingu kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Soots** (loeb): § 1. Eesti-Läti waheline kaitseliidu leping,

mis alla kirjutatud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Soots** (loeb): § 2. Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud, — seega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

7. Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokolli kinnitamise seadus — II lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **H. Laretei** (loeb): Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu lisaprotokolli kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 1. „Riigi Teatajas“ nr. 48/49 7. aprillil s. a. avaldatud Eesti-Ungari wahelise kaubalepingu juurde kuuluw lisaprotokoll, alla kirjutatud Tallinnas 1. nowembril 1923 a., tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 2. Lisaprotokoll ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud, — seega on seadus II lugemisel wastu wõetud.

(Koosolekut hakkab juhutama esimees **J. Tõnisson**.)

8. Posti-telegraafi-telefoni maksude arwestamise korra muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Tamm** (loeb): Posti-telegraafi-telefoni maksude arwestamise korra muutmise seadus.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 1. Posti-telegraafi-telefoni maksude wastuwõtmine ja arwestamine sünnib juhatuskirja põhjal, mis kinnitatakse teedeministri poolt kokkuleppel rahaministri ja riigikontrolöoriga ja „Riigi Teatajas“ awaldatakse.

K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku § 1 wälja jätta, selle eeldusega, et üldise arweseaduse § 16 juurde peaks märkus wõetama järgmisel kujul: „Postiametkonna sissetulekute ja wäljaminekute üleskirjutamisel wõib selles (16) paragrahwis nimetatud raamatute ja kaustade asemel üksikuid lehti tarwitada.“ Peab tähendama, et § 1 niisugusel kujul, nagu see komisjoni poolt esitatud, oleks makswa seaduse kordamine, mis täiesti ostarbekohatu on. Seda küsimust on juba puudutatud üldkommisjonis, aga wahest ei ole mitte nii täpselt saadud järele waadata makswid seadusi, wist sellepärast, et käepärast olid wanad seadusraamatud. Nüüd, kus Riigikogu juhatus poolt on korraldus tehtud Riigikogu asjadewalitsejale seadusi wormi suhtes rewideerida, on selgunud, et käesolew § 1 täpselt seesama on, mis praegu juba maksab. Ei ole mingit tarwet seda seadust uuesti korrata, küll on aga selguse mõttes tarwilik öelda, kas wõib postiasutus arweraamatute asemel üksikuid lehti tarwitada. Selles asjas on riigikontrolli ja postiametkonna wahel lahkarwamine olemas. Selle lahkarwamise kõrwaldamiseks ei ole tarwis niisugusel kujul seadust wastu wõtta, nagu see § 1 on, waid selleks jätkuks märkusest, mida eelpool ette kandsin. Selles mõttes teen ettepaneku § 1-st sarnasel kujul, nagu ta siin esitatud, wälja jätta, § 2 parandatud kujul 1-seks paragrahwiks wõtta, misjuures § 3 jääks 2-seks paragrahwiks.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **K. Wirma**.)

Aruandja **A. Tamm**: Mina olen seda asja ka kaalunud ja posti peawalit suse esitajatega läbi rääkides seda seadust uuesti läbi waadanud ja leian, et wõin ühineda härra Wirma ettepanekuga.

Juhataja **K. Wirma**: Tuleb hääletamisele ainult üks ettepanek — § 1-ne wälja jätta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 1. Üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j. (Общий устав счетный) § 16 juurde lisatakse:

Märkus 2. Postiametkonna sissetulekute ja wäljaminekute üleskirjutamisel wõib selles (16) paragrahwis nimetatud raamatute ja kaustade asemel üksikuid lehti tarwitada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 2. Käesolew seadus hakkab maksma 1. jaanuaril 1924 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud. Sellega ühes on ka see seadus teisel lugemisel wastu wõetud.

9. Eesti-Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **A. Rei** (loeb): Eesti-Saksamaa wahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Rei** (loeb): § 1. Esialgne majanduskokkulepe Eesti ja Saksamaa wahel, tehtud Tallinnas 27. juunil 1923 a. tunnustatakse kinnitatuks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Rei** (loeb): § 2. Kokkulepe awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

10. Patendimaksu Rahaasjan-
seadus — II lu- duse komis-
gemisel. joni aruandja

A. Jürman (loeb):

Patendimaksu seadus.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) Seaduse pealkiri on
nähtawa enamusega wastu
wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb):

§ 1. Patendimaksu wõetakse riigi ka-
suks allnimetatud saaduste walmistus-
ettewõtetelt ja müügikohtadelt järgmisel
määral alates 1924 a. jaoks lunastatawate
patentidega:

Märkus. Enne käesolewa seaduse
wäljakuulutamist 1924 a. jaoks lunasta-
tud patentide eest vähemmakstud sum-
mad tulewad 1. aprilliks 1924 a. ära
maksta. Rohkemmakstud summad
makstakse tagasi.

A. Walmistusette wõtetelt.

1. Piirituswabrikutelt:

- a) põhimaksu, mis õiguse
annab hooaja jooksul
kunni 200.000⁰ piiritust
walmistada 2.000.—
- b) lisamaksu iga järgmise
samal hooajal walmista-
tawata 20.000⁰ ehk selle
osa pealt 200.—

2. Piirituspuhastuse wabri-
kutelt:

- a) põhimaksu, mis õiguse
annab aasta jooksul pu-
hastamiseks kunni
5.000.000⁰ toorest piiri-
tust, wõtta aastast 5.000.—
- b) lisamaksu iga järgmise
sama aasta jooksul pu-
hastamiseks wõetawa
2.500.000⁰ ehk selle osa
pealt 2.500.—

3. Likööri- ja napsiwabriku-
telt:

- a) põhimaksu aastast 5.000.—
- b) lisamaksu iga sama
aasta jooksul sissetul-
nud 5.000⁰ alkoholi ehk
selle osa eest 1.600.—

4. Marja- ja puuwiljaweini te-
hastelt aastast

2.000.—

5. Õllewabrikutelt:

- a) põhimaksu, mis õiguse
annab aastajooksul kunni
3000 wõi pooleaasta
jooksul kunni 1500
puuda linnakseid tarwi-
tada, aastast 5.000.—
- b) lisamaksu iga järgmise
sama aasta jooksul tar-
witatawata 1000 puuda
wõi selle osa linnaste
pealt 5.000.—

6. Piirituslaki ja polituuriwab-
rikutelt:

- a) põhimaksu aastast 500.—
- b) lisamaksu iga sama
aasta jooksul sissetul-
nud 5000⁰ piirituse wõi
piiritusjätiste ehk selle
osa pealt 500.—

Märkus. Wabri-
kud, kes piirituslakki ja
polituuri enda tarwidu-
seks walmistawad, on
patendimaksust wabad.

7. Kosmeetika, keemia ja far-
matsöitilistelt laboratoori-
umidelt ja seebitehastelt,
kes alandatud hinnaga oste-
tud piiritust tarwitawad ja
kõwa põletispiirituse wal-
mistamise tehastelt aastast

1.000.—

8. Presspärmii wabrikutelt
hooaja pealt

5.000.—

Märkus. Kui pärmii-
wabrikus ka piiritust
walmistatakse, wõe-
takse peale ülemaltä-
hendatud patendimaksu
piirituse walmistamise
eest patendimaksu p. 1
järele.

9. Limonaadi, mõdu, kwassi
ja muude karastawate jook-
kide tehastelt aastast:

- a) Tallinnas ja Tartus 3.000.—
- b) mujal 1.500.—

10. Tubakawabrikutelt ja pabe-
rossitehastelt:

- a) põhimaksu aastast 5.000.—
- b) lisamaksu iga sama
aasta jooksul wabri-
kuse laost sissetulnud
100 puuda tubaka ehk
selle osa eest 1.000.—

11. Paberossikestade ja paberossipaberi tehastelt:
- a) põhimaksu aastas 2.500.—
- b) lisamaksu iga sama aasta jooksul walmistatawa 1.000.000 kesta ehk selle osa pealt 100.—
- B. Müügikohtadelt.
- I. Napsi- ja likööri ladudelt ja kauplustelt aastas:
- 1) ainult sisemaa jookide müügiga 10.000.—
- 2) wäljamaa ja sisemaa jookide müügiga 20.000.—
- II. Marja- ja puuwiljaweini ladudelt ja kauplustelt aastas:
- 1) ainult sisemaa weinide müügiga 3.000.—
- 2) wäljamaa ja sisemaa weinide müügiga 10.000.—
- III. Õlle müügikohtadelt aastas:
- 1) ladudelt 3.000.—
- 2) kauplustelt ainult wäljamüügiks 1.000.—
- IV. Restoraanidelt, asutuste, seltside, klubide, laewade ja raudteede einelaudadelt aastas:
- 1) kõigi alkohooliliste jookide müügiõiguse eest
- a) Tallinnas 30.000.—
- b) teistes linnades ja laewadel 20.000.—
- c) mujal 15.000.—
- 2) ainult õllemüügi eest 10.000.—
- 3) ainult marjade ja puuwiljaweinide müügi eest 3.000.—
- Märkus. Ohwitseridekogud ning sõduritekodud maksawad patendimaksu ainult sel juhtumisel, kui nad wälja renditud.
- V. Rahwuswahelistelt wagunitelt õllemüügi eest aastas 1.000.—
- VI. Einelaudadelt näitustel ja heategewa ja üldkasuliku otstarbega toimepandawatel pidudel õllemüügi eest päewas 500.—
- VII. Iseseiswatelt lehttubaka ladudelt aastas 1.000.—
- VIII. Tubaka ja tubakasaadustega kauplemise eest:
- 1) kauplustelt, restoranidelt, einelaudadelt, kioskidelt j. t. kohtadelt aastas 500.—
- 2) ümberkandmise teel 250.—
- 3) laatadel ja pidudel mitte üle 3 päewa kestwusega, ja näitustel, mitte üle 15 päewa kestwusega, päewas 50.—
- Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamuslega wastu wõetud.
- Aruandja A. Jürman (loeb): § 2. Aasta loetakse 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini, hooaeg aga 1. juulist kuni järgmise aasta 30. juunini.
- Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamuslega wastu wõetud.
- Aruandja A. Jürman (loeb): § 3. Kõik paragrahw esimeses ülesloetud aktsiisi walwe alla kuuluwate saaduste walmistus — ja müügikohtade pidajad on kohustatud igal aastal wõi hooajal enne tegewuse algust patendimaksu aasta wõi hooaja peale ette ära tasuma, Eesti panga osakonnast sellekohast patenti lunastades.
- Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamuslega wastu wõetud.
- Aruandja A. Jürman (loeb): § 4. Walmistus- ja müügikohad, mis aasta teise poole sees, arwates 1. juulist, tegewust algawad, maksawad patendimaksu pooles aastamäära suuruses.
- Samal määral maksawad patendimaksu suwituskohtades asuwad restoraanid, asutuste, seltside, klubide, laewade ja raudteede einelaud ja õllekauplused

(§ 1 — osa B. lit. IV.), kui nende tegewus ei alga enne 15. aprilli ega ei kesta kauem kui 14. septembrini.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 5. Patendimaksusid järgmise aasta, pooleaasta wõi hooaja peale hakatakse Eesti panga osakondades kõige hiljem üks kuu enne nimetatud ajajärgude algust wastu wõtma:

a) aktsiisi peawalitsuse poolt alkoholi-liste jookidega kauplemiseks wäljaantud lubade ettenäitamisel, millel patendimaksu määr ülesse tähendatud;

b) tubaka- ja tubakasaadustega kauplemiseks äritunnistuste ettenäitamisel ja

c) muudel juhtumistel aktsiisiametnik-kuude poolt wäljaantud maksutähtede põhjal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 6. Patendid lunastatakse iga walmistuskoha ja iga müügikoha jaoks eraldi ja pannakse asutuses, mille jaoks nad wälja antud, nähtawasse kohta ülesse.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 7. Aasta ehk hooaja kestel wäljaantud patendid on makswad ainult sama aasta ehk hooaja lõpuni.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 8. Patendid annawad walmistustewõtetele õiguse neis walmistatawate saaduste wäljaandmiseks walmistuskohadest ja wiimaste juures asuwatest keldritest ja ladudest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 9. Rahaministril on õigus käesolewa seaduse piirides määrusi ja juhtnööre wälja anda.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 10. Käesolewa seaduse maksmahakkamisega kaotawad makswuse:

a) akts. sead. §§ 510—523 (Sead. kogu V köide 1901 a. wäljaanne ja 1912 a. järg);

b) ajutise walitsuse poolt 11. märtsil 1919 a. wastuwõetud seadusest piirituse walmistamise kohta p. 4 („Riigi Teataja“ nr. 16 — 1919 a.);

c) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 18. jaanuaril 1920 a. wastuwõetud seadus mõnesuguste kaudsete maksude tõstmise kohta III osa („Riigi Teataja“ nr. 12/13 — 1920 a.);

d) Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 10. apr. 1920 a. wastuwõetud tubakamaksu seaduses § 87 („Riigi Teataja“ nr. 65/66 — 1920 a.);

e) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 3. septembril 1920 a. wastuwõetud seaduses marja- ja puuwiljaweinide walmistamise ja müügi kohta p. 7 („Riigi Teataja“ nr. 145/146 — 1920 a.);

f) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 3. sept. 1920 a. wastuwõetud seadus piirituslaki ja polituuri walmistamise ja müügi kohta p. 9 („Riigi Teataja“ nr. 145/146 — 1920 a.);

g) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 30. detsembril 1920 a. wastuwõetud seadus kangete jookide patendimaksu kohta („Riigi Teataja“ nr. 2 — 1921 a.);

h) ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 4. aprillil 1921 a. wastuwõetud seaduses õlle walmistamise ja müügi kohta § 28 („Riigi Teataja“ nr. 27 — 1921 a.);

i) Wabariigi Walitsuse poolt wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal 6. sept. 1921 a. wastuwõetud seaduses napside ja likööride walmistamise ja müügi kohta § 28 („Riigi Teataja“ nr. 81 — 1921 a.).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Seega on patendimaksu seadus II lugemisel vastu võetud.

Üldkommissjoni aruandja A. Tamm'e puudumise pärast jäävad wahale 10. ja 11. päewakorra-punktid ja Riigikogu läheb päewakorras edasi.

11. Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja A. Rei (loeb): Eesti-Luksemburgi wahelise kauba- ja tööstusmärkide deklaratsiooni kinnitamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri vastu võetud.

Aruandja A. Rei (loeb): § 1. Eesti wabariigi välisministri ning Luksemburgi välisministri poolt wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Luksemburgi wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks.

Deklaratsioonide tekstid algkeeles ühes eestikeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja A. Rei (loeb): § 2. See seadus hakkab maksma tema awaldamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja A. Rei: Teen ettepaneku seadust vastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu võetud.

12. Eesti-Daani wahelise tööstusliikude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitsekokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja A. Tamm (loeb): Eesti-Daani wahelise tööstusliikude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse kokkuleppe kinnitamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri vastu võetud.

Aruandja A. Tamm (loeb): § 1. Eesti wabariigi välisministri ning Daani kindral-konsuli wahel Eestis 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste tööstusliikude leiduste, joonistuste ja mudelite kaitse asjus, tunnustatakse kinnitatuks.

Deklaratsioonide tekstid algkeeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja A. Tamm (loeb): § 2. See seadus hakkab maksma tema awaldamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja A. Tamm: Teen ettepaneku seadust vastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu võetud.

13. Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja A. Tamm (loeb): Eesti-Daani wahelise kauba- ja tööstusmärkide kaitse kokkuleppe kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 1. Eesti wabariigi välisministri ning Daani kindral-konsuli wahel Eestis 27. juulil 1923 a. wahetatud deklaratsioonid Eesti ja Daani wastastikuste kauba- ja tööstusmärkide kaitse asjus tunnustatakse kinnitatuks.

Deklaratsioonide tekstid algekeltes ühes prantsuskeelsete tõlgetega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 2. See seadus hakkab maksma tema awaldamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm**: Teen ettepaneku seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõetud.

14. Riigiasutuste 1923 a. Rahaasjanduse krediidide sulgumise seadus — III lugemisel. komisjoni aruandja **J. Kukk** (loeb): Riigiasutuste 1923 a. krediidide sulgumise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 1. Kõik 1923 a. lõpuks tarwitamata jäänud riigiasutuste krediidid, wälja arwatud operatsiooni fondid ja selle seaduse § 2 ja § 4 ettenähtud krediidid, sulutakse 31. detsembril 1923 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 2. Kui riigiasutused 1923 a. lõpuks a) ehituste, kapitaalremontide ja sõjawäe warustuse krediidide tarwitamist 1923 a. eelarwes ettenähtud kawatsuste ulatuses ning b) muude krediidide arwel kunni 1. detsembrini 1923 a. sõlmitud lepingute põhjal tellimisi ei ole jõudnud lõpule wiia, siis arwatakse rahaministri korraldusel need ülejäägid tarwilikus suuruses 1924 a. eelarwe juurde, kust nad riigiasutuste tarwitamiseks wälja antakse ühesugustel alustel 1924 a. krediidiga. Riigi keskasutused saadawad eelnimetatud krediidide ülekande nõudmised riigikassale ja ära kirjad neist riigikontrollile hiljemalt 15. jaanuariks 1924 a.

Märkus. Haridusministeeriumile korralduste kulude alal riigi 1923 a. eelarwe peat. III § 37 järele Eesti kirjelduse wäljaandmiseks määratud krediidid ülejääk jäetakse lahtiseks kunni 31. detsembrini 1924 a. ja arwatakse 1924 a. eelarwe juurde.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 3. Eelmises paragrahwis nimetatud sõjawäe warustuse krediidid sulutakse 30. aprillil 1924 a. ja nende tarwitamata ülejäägid kantakse riigi tuludesse, kuna kõigi muude ülekantud krediidide tarvitamine lõpetatakse ühesugustel alustel 1924 a. krediididega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 4. Kunni 31. detsembrini 1923 a. rahaasutuste poolt lunastamata orderid, mis riigiasutuste poolt 1923 a. krediidide arwel riigi wõlausaldajale wälja antud, kantakse 1923 a. kuludesse ning jääwad maksma kunni 31. detsembrini 1924 a. kui orderites lühemat maksu tähtaega ette nähtud pole.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 5. Kõik 1923 a. krediitidest väljaantud ja 31. dets. 1923 aastal õiendamata jäänud awansid väljamaal, niisama välismaal asuwate riigiasutuste kassades ja arwetel olewad 1923 a. eelarwe summad, mille kasutamine mitte väljaspool üldist riigi eelarwet ei sünni, arwatakse 1923 a. kuludeks. Nendest summadest wõib katta ainult 1923 a. väljaminekuid ning tarwitamata jäänud ülejäägid kantakse riigi tuludesse hiljemalt 1. märtsiks 1924 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 6. Kõik 1923 a. krediitidest väljaantud, kuid 1923 a. lõpuks tarwitamata summad kassades ja arwetel kodumaal, välja arwatud summad, mille kasutamine sünnib väljaspool üldist riigi eelarwet, maksatakse Eesti panka wõi tema osakonda riigitulude arwele hiljemalt 31. detsembril 1923 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 7. Kõik muud kunni 31. dets. 1923 a. täitmata 1923 a. kohustused riigi wõlausaldajate wastu õiendatakse 1924 a. wastawatest krediitidest.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 8. Rahaministril on õigus selle seaduse täitmiseks lähemaid juhtnõore anda.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 9. See seadus hakkab maksma tema wäljakuulutamisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk**: Teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõetud.

15. Eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kukk** (loeb): Eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 1. Kunni 1924 aasta riigieelarwe maksamahakkamiseni on riigikassal õigus rahaministri korraldusel awada riigi keskasutustele eelkrediite kunni ühe kaheteistkümnendiku osani kuu kohta wastawa riigi keskasutuse eelmise kinnitatud aasta-eelarwe kogusummast, kus arwesse on wõetud nii lisaelarwed kui ka igasugused muud seaduslikus korras ette wõetud muudatused; erakorralisel juhtumisel teatud wäljamineku arwel wõib üle ühe kaheteistkümnendiku krediiti awada ainult igakordsel Wabariigi Walitsuse otsusel.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 2. Riigiasutused wõiwad eelmise paragrahwi põhjal awatud eelkrediite tarwitada ainult nende kulude katmiseks, mis kulude paragrahwidele wastawalt esinewad nii eelmise kinnitatud aasta eelarwes, kui ka uue eelarwe ettepanekus ja ainult selle summa määrani, kumb neist wäiksem.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 3. Käesolew seadus hakkab maksma tema wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk**: Teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõetud.

16. Napside ja likööride walmistamise- ja müügiseaduse muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna** (loeb): Napside ja likööride walmistamise- ja müügiseaduse muutmise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **M. Martna** (loeb): 6. septembril 1921 a. wastuwõetud napside ja likööride walmistamise- ja müügiseaduse §§ 29, 30 ja 35 ühes märkustega („Riigi Teataja“ nr. 81 — 1921 a.) muudetakse ja pannakse maksma 1. jaanuarist 1924 a. järgmisel kujul:

§ 29. Iga napsi- ja likööriwabrik peab aastas vähemalt üks miljon kakssada tuhat (1.200.000.—) marka aktsiisimaksu maksma.

Märkus 1. Wäljaweetud napside ja likööride pealt mahajäetud aktsiisimaks arwatakse käesolewas paragrahwis ettenähtud aktsiisimaksu normi täitmiseks.

Märkus 2. Wabrikud, mis aasta jooksul awatakse, maksawad aktsiisimaksu alammääras proportsionaalselt ülejäänud kuudele, arwates selle kuu esimesest päewast, mil wabriku esimene töökawa kinnitatakse.

Märkus 3. Aastajooksul tarwitamata jäänud aktsiisimaksu normi osa langeb riigi kasuks. Selle osa kindlakstegemisel wõetakse arwesse aasta jooksul sisemaa tarwiduseks walmistatud, aga panderollimata, kui ka wäljaweetud jookide hulk.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 29 wastu wõetud.

Aruandja **M. Martna** (loeb): § 30. Eelmises paragrahwis ettenähtud aktsiisimaksu norm tasutakse wabrikuomaniku poolt kohalikku Eesti panga osakonda iga weerandaasta eest ette, mitte hiljem, kui 5. jaanuariks, 5. aprilliks, 5. juuliks, ja 5. oktoobriks, iga kord üks neljandik aasta normist.

Märkus 1. Tasutud aktsiisimaksu normi arwel wõetakse panderollid Eesti panga osakondadest wälja tarwiduse järele.

Märkus 2. Aktsiisimaks, mis üle normi tõuseb, tasutakse panderollide lunastamise läbi.

Märkus 3. On wabriku poolt panderollide lunastamisel ühe weerandaasta jooksul aktsiisimaksu rohkem sisse makstud, kui normi järele nõutud, arwatakse rohkem sissemakstud summa järgmise weerandaasta normi täitmiseks. Aasta wiimases weerandis rohkem sissemakstud aktsiisimaksu järgmise aasta normi täitmiseks ei wõeta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 30 wastu wõetud.

Aruandja **M. Martna** (loeb): § 35. Wäljaweo napside ja likööride walmistamiseks müüakse piiritust rahaministri poolt määratud alandatud hinnaga, kui wäljaweetawate jookide walmistamine ja alalhoidmine eraldi ruumides sünnib ja eraldi arwestatakse, kusjuures niisuguseid jooke keelatud on siseturule lasta. Sisemaa tarwiduseks walmistatud jookide wäljaweo korral makstakse neis sisalduwa piirituse hinna wahe tagasi, kui jookide wäljamineku üle tolliwalitsuse akt ette pannakse.

Märkus 1. Wäljaweoks walmistatud jookide kahanemise pealt, mis aasta lõpuarwe tegemisel üle rahaministeeriumi poolt määratud normi ulatab, nõutakse peale napsi ja likööri seaduse § 23 märkuses ettenähtud aktsiisimaksu weel piirituse hinnawahe sisse, aluseks wõttes aasta jooksul ühe pange napside ja likööride walmistamiseks keskmiselt ära tarwitatud piirituse hulka.

Märkus 2. Wäljaweoks walmistatud napse ja likööre võib rahaministri loaga siseturul müügile lasta ainult wabriku täieliku likwideerimise puhul; sel juhtumisel panderollitakse napsid ja liköörid harilikus korras ja makstakse piirituse hinna waheraha nende walmistamiseks tarwitatud piirituse hinna ja likwideerimisaegse hinna wahel.

Juhataja **K. Wirma**: § 35 on tehtud järgmine redaktsiooniline parandus: kolmandas reas on kustutatud sõnad: „ja sisemaal müügile lastawate“. Panen § 35 hääletamisele ühes selle redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 35 wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **M. Martna**: Panen ette käesolewat seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõetud.

17. Walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Birkenberg** (loeb): Walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **E. Birkenberg** (loeb):

I.

Walla omawalitsustele antakse õigus 1923 aasta puudujääkide katmiseks täiendawalt maksusid wõtta „Ajutises seaduses walla ja maakonna omawalitsuste sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete kohta“ („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a. seadus nr. 83) ja „Seaduses liikumata waranduste maksu kohta maal“ („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a. seadus nr. 82) kindlaksmääratud alustel järgmisel määral.

1. Kinniswarade maksu:

a) Harju-, Wiru-, Järwa- ja Läänemaal — kunni 5 margani iga adrasajandiku pealt;

b) Tartu-, Wõru-, Wiljandi- ja Pärnumaal ning Walga ja Wolmari maakondade küljest Eesti wabariigi külge liidetud waldades:

aa) hinnatud maade ja tööstusettevõtete puhta sissetuleku-rubla pealt — kunni 2 margani;

bb) hindamata maade tarbe- ja metsamaa wakamaa pealt — kunni 2 margani ehk tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 5 margani;

c) Saaremaal:

aa) rewisjoni ehk maarubla pealt — kunni 10 margani;

bb) iga obrokirubla pealt kunni — 2 m. 50 penni;

cc) hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt — kunni 2 marka;

d) Petseri maakonnas — kunni 3 margani 50 penni iga tiinu tarbe- ja metsamaa pealt;

e) Naroowatagustes waldades — kunni 2 m. 50 penni iga tiinu tarbe- ja metsamaa pealt;

2. Isikumaksu — kunni 200 mk. mees- ja kunni 100 mk. naisisiku pealt jõukuse järele.

Märkus. Käesolewa seaduse järele lisamaksu ei wõeta nende isikute kinniswarade pealt, kelle kinniswaramaksu kogusumma on alla 25 marga.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed. Ma kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut, mis järgmiselt käib: „I osa järgmiselt wastu wõtta: I. Waldade 1923 a. puudujäägid wõetakse riigikassa kanda.“ Põhjendused on I lugemisel ette toodud. Kui II lugemisel kommunistliku erakonna esitaja härra Reesen sõna wõttis, siis waidles tema selle ettepaneku wastu ja arwas, et selle läbi, kui waldade puudujäägid riigikassa kanda jääwad, saaksid koormatud ka kehwevad kihid kaudsete maksude tõttu. Isëaranis imelik tundub sarnane seisukoht selle rühma liikme poolt, kes alati ütleb, et tema kaitswat töörahwa huwisid. Kui waatleme meie üldriiklikka maksuseadusi, siis näeme, et need seadused on õiglased, näiteks tulumaksu-seadus, kui need, mida wõiwad tarwitada wallad, näiteks isikumaksu-seadus. Wallas elab niisama waene rahwas kui linnas. Kui üldse sea-

duse alusel maksusid wõetakse, ka selleks otstarbeks, et jätkuks waldade puudujääkide katteks, siis wõetakse seda maksu ka jõukatelt ning ärimeestelt. Kui aga seda ainult waldadest wõetakse, siis langewad maksude alla ka üksikud jõukad taluperemehed, kuid suurem raskus langeb ikka popside, asunikkude ja põllutööliste peale, kellele laotakse mitmekordsed maksud. Nähtawasti asutakse kommunistide pool niisugusel seisukohal, et meie wallaelanikud peawad veel rohkem meeleheitmise wäärilisse seisukorda sattuma, et nemad kitsikuses sunnitud oleksid ölekõrrest kinni hakkama — kommunistidest kinni hakkama, ja nende lõa otsas käima. See on wististi põhjus, mis pärast kommunistid selle paranduse wastu kõnelesid. Teiseks teen mina ettpaneku p. p. 1 ja 2 lahus hääletada selleks, et wõimalust anda meile isikumaksu wastu hääletada.

A. Jõeäär (sd.): Kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut ja panen ette walla omawalitsuste 1923 a. puudujääkide katmise seaduses järgmised muudatused ette wõtta: esimene osa p. 1 lit. c ja p. 2 wälja jätta;

juurde lisada märkus 2: Saare maakonna waldade puudujäägid wõetakse riigikassa kanda.

Põhjendused on ette toodud II lugemisel ja ma loodan, et peaasjalikult ka härrad põllumehed seda ettepanekut toetama saawad ja sellega ära hoiawad seda, et ka keh Wade Saaremaa taluperemeeste majad samuti selle lisamaksu wõla eest müügile ei tuleks, nagu seda Saaremaa wallamajadega juhtuma pidi. See wäikene summa, mida riigikassa oma kanda wõtaks, ei koormaks teda mitte.

W. Grigorjew (wen.): Господа народные депутаты! При втором чтении настоящего законопроекта, наша поправка к нему о повышении в Печерском крае налога на землю до 25 марок с десятины, была провалена большинством всего только двух голосов правого крыла государственного собрания. И вот тогда-же в частной беседе спрашивали нас господа с того же самого крыла, почему мы хотим на себя такую тяжесть взять. — Не мы хотим, а желает этого 98% всего населения Печерского уезда.

Поверьте, что нам лучше знать, брать ли нам налог с головы или же пере-

ложить его на землю. Первый налог — в высшей степени несправедливый и создает на практике большие неудобства и трения.

Выслушав наши доводы, эти депутаты правого крыла вполне соглашались с нами и обещали поддержать нас, если это будет раз'яснено с трибуны.

Так вот, господа депутаты, теперь я имею возможность раз'яснить вам, что 95%—98% печерского населения против поголовного налога в буквальном смысле этого слова.

В I Государственном Собрании был тот же самый вопрос и удивлялись тогда той настойчивости, которую проявили печеряне, в пользу поземельных налогов.

Не нужно теперь во II Государственном Собрании удивляться вашей настойчивости, а позвольте нам сложить налог с собственной головы на нашу собственную же землю, и поддержите нас! Это желание народное; так дайте же местному самоуправлению свободу и не диктуйте с центра, как нам распределить налоги!

Предоставьте это нам самим и мы это сделаем справедливее.

Вношу поправку в первой части закона пункт 1 литера d) вместо 3 м. 50 пенни взять 25 марок.

Siseminister K. Einbund: Austatud Riigikogu liikmed! Kahe eelkõneleja arwamistele tahaksin ma pisut wastu waielda. Petserimaa suhtes on iseloomulik, et Petserimaa omawalitsused üldiselt selle wastu on, et maksude wõtmise wõimalused neile juurde tuleksid. Petserimaa omawalitsused nõuawad, et riigi kanda wõetakse nende wäljaminekud. Eriliselt on selle poolest huwitawad Petseri ja naroowatagused wallad. Mis aga puutub ettepanekusse, tõsta maamaksu seal seitsmekordseks, siis peab sellele eriliselt wastu waidlema. Meie teame, et Petserimaa olud on senni suurelt osalt veel hingemaa pidamise olud ja et Petseri maapidajad iseenesest kõigiti waesed on. Kui nüüd waeste maaolude juures veel maamaksud tõsta seitsmekordseks, siis mina arwan, et see Petseri maapidajate tahtmise wastu on. Mis aga puutub Saaremaa oludesse, siis oli mul juhus juba eelmisel korral tähendada, et käesolew seaduseelnõu Saare maakonna elanikkudele iseäralikult suuri kulfusid peale ei pane, sellepärast, et arwesse wõttes Saaremaa kehwi maaolu-

sid, on walitsus katsunud waldadele teisel teel wastu tulla ja teeb seda ka käesolewal aastal ja edasi. Sellest hoolimata ei ole meil mingisugust põhjust wahet teha Saare maakonna ja teiste waldade wahel. Mina kuulen aga juba teist korda, et Riigikogu liige Jõeäär kõneleb siin Saaremaa walla- ja koolimajade mahamüümisest nende puudujääkide katmiseks. Lubatagu mulle siin ka paari sõnaga peatada selle asjaolu juures. Siin peame kahjatsusega tunnistama, et Saaremaa kooliõpetajad, ilma et nad oleksid ootama jäänud, on kohtuteel oma waldade käest hakanud korteriraha endise kahe aasta eest sisse nõudma ja minul on andmeid, et kooliõpetajate wolinikuna on üles astunud kogu aeg Riigikogu liige Jõeäär. Minul jääb niisugune mulje, et neid kooliõpetajaid on selle tee peale wiidud, kuna teada oli — ja ma pean ütlema, et keskkoahas on see pahameele wälja kutsunud, kuna teada oli, et walitsus omalt poolt tahab kõik teha selleks, et Saaremaa kooliõpetajad oma tasu kätte saaksid. Aga kahe kunni 3 kuu jooksul ei saa seda asja ära lahendada, (S e g a s e d w a h e i h ü ü d e d.) Lubage, need ei olnud mitte palgad, need olid korterimaksud waldade poolt. Kui selgus, et Saaremaa wallad ei jõua seda teha, siis hakkasime otsekohe teid otsima selle lahendamiseks. Aga enne seda andis Saaremaa kooliõpetajate wolinik asja kohtusse ja kohtus mõisteti ühe walla majad oksjoniteel mahamüümisele. Nii oleksid ka teiste waldade kooliõpetajad sama teed käinud. Sellepärast pidime, et seda ära hoida, wastuprotsessi tõstma, sest see on arusaamatu, kui palganõudmise korral müüakse majad maha, see ei ole põhjendatud isegi mitte seaduse alusel ja see tuli sellest, et kohalik kohus mitte õieti asja ei otsustanud. Aga Saaremaal on sellega walmis saadud, et kooliõpetajate nõudmisel on hakatud walla- ja koolimajasid maha müüma. See ei ole aga mõeldaw, et awaliku asutuse majad nõudmise tagajärjel maha müüakse. Ja ma pean ütlema, et kogu selle nõudmise eesotsas on seisnud rkl. Jõeäär kui adwokaat. Et nüüd käesolewa eelnõu juures tõendada wõi hinnata walla majade mahamüümist, see oleks asjata, sest riigivalitsus teab ise, kuidas ta, kui palgad maksmata, teid leiab. Aga kui see on wiibinud eelarwe põhjustel, siis ei wõi ometi niisuguste abinõudega tulla ja ha-

kata neidsamu maju maha müüma, kus ise õpetust antakse. See on arusaamatu.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on rkl. Grigorjew'il faktiliseks märkuseks.

W. Grigorjew (wen.): Господа депутаты! Господин министр внутренних дел заявил, будто бы Печерские самоуправления вообще не хотят брать налогов а ждут казенной подачки. Ведь это же не так на самом деле. Мы здесь от казны ничего не просим, а требуем дать нам возможность распределить наши налоги целесообразнее и справедливее: сложить налоги с головы на землю.

A. Jõeäär (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Härra siseminister siit kohalt seletas, et riigivalitsus teab ise wäga hästi, kuidas talitada, kui kooliõpetajate palgad maksmata on ja et Saaremaa kooliõpetajad, kes neid summasid, mis neil waldade käest saada, kohtuteel sisse nõudsid, õieti ei talitanud. Ma pean siin kohal tähendama, et Wabariigi Walitsus nähtawasti 3 aasta jooksul, olgugi, et ta teadis, kuidas talitada, ei arwanud tarwilikuks mingisuguseid samme selleks astuda, et waldadele wõimaldada neid summasid wälja maksta. Ja kui siis kooliõpetajad 3 aastat oodanud olid, ma arwan, et seda juba küll oli, et neilt nõuda, et nad weel mitu aastat ootaksid, seda igatahes ei wõi. Palk maksetakse harilikult igas kuus wälja ja kui õpetajad kannataksid nõudmisega 3 aastat, siis oleks selle aja jooksul pidanud walitsus ometi jõudma asja korraldada. Walitsus ei ole aga vähematki sammu astunud ja kui õpetajad kohtus nõudmisega ei oleks esinenud, oleks asi samuti edasi kestnud kümme aastat, kunni nende nõudmine iganemise läbi kustunud oleks. Ma wõin üht öelda: kui Saaremaa wallad pöörasid maakonnawalitsuse kaudu siseministeeriumi poole märgukirjaga ja seletasid, et neil majandusliku kitsikuse tõttu on wõimatu õpetajate nõudmisi rahuldada, mis nende wastu tõstetud, siis saatis omawalitsusasjade peawalitsus, kes siseministeeriumile allub, selle kirja tagasi märkusega, et siseministri otsuse põhjal temal wõimalik ei ole kirjas awaldatud palwet walitsusele esitada. Mis pidid need asutused siis tegema, kui peawalitsus saadab nende kirja ametlikult tagasi teadaandega, et nende palwet walitsusele ette kanda ei saa. Siin ei jäänud teist abinõu üle,

kui käia seda teed, mida mööda nad käisid. Härra siseminister ütleb, et kohalik kohus ei ole siin õieti talitanud, kui ta välja mõistis need summad, mis õpetajate palgaseadus ette näeb ja mida õpetajatel õigus on saada. Minu arwates talitas kohus täiesti õieti. Majad kirjutati aga üles ja määrati müügile siseministrile alluwa ametniku, nimelt Kuresaare jaoskonna politseiülema poolt, kes seal kohtupristawi kohuseid täitis. Kui Teie, härra siseminister, leiate, et Teile alluw ametnik õieti talitanud ei ole, siis wõiksite temale sellekohaseid juhtnõore anda, mitte aga kohtuwõimusi süüdistada. Pean ütlema, et seda üleskirjutust mitte järewalwe korras ei tühistatud, waid kui Teie pöörasite Tallinna-Haapsalu rahukogu poole wastawa kaebtusega, siis wastati sealt, et neil seda wõimalik teha ei ole, waid et kaebtusega tuleks pöörata kohaliku rahukohtuniku poole. Praegu on see küsimus weel alles lahtine ja lõpulikult selgitamata, kas on wõimalik walla majasid üles kirjutada. Rahukohtuniku määruse peale on kaebtus rahukogule antud ja kuidas rahukogu seda küsimust selgitab, seda praegu ette öelda ei wõi. Asjata aga süüdistate õpetajaid, et nad kohtu läbi nõudsid seda, mis nad juba 3 aastat asjata oodanud. Neil ei olnud vähematki lootust lähematel aastatel ilma kohtuta omawalitsustelt eelarwe järele summasid saada, sest et sellesama siseministri poolt kästi eelarwed kokku seada ilma puudujäägita ja sellepärast ei wõetud aastate jooksul waldade poolt eelarwesse üles mingisuguseid summasid õpetajatele korteriraha wäljamaksmiseks. Neil ei jäänud muud teed üle, kui samme astuda kohtu läbi selleks, et nende õigusstatud nõudmised täidetaks. On häbi meie walitsuse, meie siseministeeriumi pärast, kes laseb asja nii kaugele minna, et ametnikud kohtuni lähewad, ning kohus peab hakkama siis walla maju müüma.

Siseminister K. Einbund: Pean asjaliku märkusena weel kord öiendama... (O. Gustawson (is.): Ja asjalikult teatama.) ...mis ka Riigikogu liikme Jõeäär'ile wõiks teada olla, et kooliõpetajate palkasid ei maksa mitte siseministeerium, waid haridusministeerium ja kui seal midagi öiendada on, siis peab seda haridusministeerium tegema. Nüüd tuleb aga nii wälja, et järsku peab kooliõpetajate palkasid hak-

kama siseministeerium maksma. See siseministeeriumi kohuste hulka ei kuulu, sellepärast palun siseministeeriumi mangust wälja jätta. (Müra ja wahelhüüded pahemalt poolt.) Noh, taewakene, ega siis mina ometi walla eelarweid ei tee, see peaks ometi teada eelama, et seaduse järele on kohustatud seda hoopis teised organid tegema ning selle eest wastutama, et waldadel tulused oleks. (J. Piiskar (is.): See on just Eesti riigi õnnetus! — Müra ja wahelhüüded.)

Juhataja **K. Wirma** (helistab): Palun rahu!

Siseminister K. Einbund: Meie wõiksite seda asja ju täiesti rahulikult seletada. Mis puutub Saaremaa waldade ettepanekusse jne., siis paluti Saare maakonnawalitsust, et tema kõik need andmed kokku wõtaks, see on ikkagi esimeses järjekorras maakonnawalitsuse hool ja ülesanne, et tema wõtab kokku, tõendab ja öiendab waldade asju. Pean tähendama, et peale seda, kui Saaremaa maakonnawalitsus seda korraldama hakkas, siis olid ka asjal tagajärjed. Aga kui iga wald tuleb ja ütleb, et laenake mulle 200.000—500.000 marka, noh, ma ei tea tõesti, kuidas seda raha waldadele anda. Minu arwates peaks asjad ikkagi selged olema. Igatahes, Saaremaal midagi katki läinud ei ole, kooliõpetajad saawad oma tasud kätte ja kogu see lugu ei puutu siseministeeriumisse.

Tahtsin tähelpanu juhtida selle ebaloomuliku nähtuse peale, et meie ametnikud, kelleks meie ka kooliõpetajaid peame pidama, hakkawad oma wolimikkude kaudu koolimajasid maha müüma. Kui teie kõnelete, et politseiametnik aresti peale pani, siis ta tegutses ometi kui kohtupristaw. Mina arwan, et kui kohtupristawi asetäitja läks aresti peale panema, siis näidati ka tasunõudjate woliniku poolt kooli- ja wallamaja peale, et, waadake, wallal on need ja need warandused. Minul oleks olnud piinlik minna koolimaja aresti alla panema, pealegi, kui selleks õigust ei ole. Ma pean ütlema, kui siseministeerium ei oléks parajal ajal waele astunud, siis oleks ka koolimajad maha müüdnud. Aga et siseministeerium pööras rahukogu poole ja kui rahukogu juhtnõörid andis kohalikule rahukohtunikule, et see ikka nii ei lähe, et see otsus tuleb

ümber teha, siis rahukohtunik muutis pristawi otsuse. Mitte kohtuotsust ei muutenud, waid selle kohtupristawi arestiot-suse. Nii et kui siseminister wahele astunud ei oleks, siis, wõib olla, oleks wal-lamajad ja koolimajad maha müüdnud.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **E. Birkenberg**: Ma ei tarwita lõpusõna.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Ettepanekud on järgmised. (Saalis üldine omawaheline jutuaajamine.) Ma palun rahu.

Ettepanekud on järgmised. Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud I osa wõtta järgmisel kujul: „Waldade 1923 a. puudujäägid wõetakse riigikassa kanda.“

Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek tehtud „wälja jätta I osa punkt 1 lit. c. ja p. 2, ja juurde lisada märkus 2: Saare maakonna waldade puudujäägid wõetakse riigikassa kanda.“

Rkl. Grigorjew'i poolt on ettepanek tehtud punkt 1 lit. d — Petseri maakonnas — kus on öeldud 3 margani 50

Hääletamisele tuleb rkl. Grigorjew'i ettepanek punkt 1 lit. d — „3 margani 50 penni“ asemele wõtta „25 margani“. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepaneku poolt on 43 häält, wastu 38 häält, seega on ettepanek wastu wõetud.

(M. Laarman, (põl.): Palun sedelitega hääletada.) Riigikogu liige Laarman nõuab sedelitega hääletamist ja tal on õigus selleks, sest wahe on vähem, kui 5. (M. Martna (sd.): Teeme talle seda jõulu lõbu.)

Palun sedelid Riigikogu liigetele wälja jagada. (Jagatakse sedelid.) Palun neid, kes selle ettepaneku poolt, kirjutada sedelile „poolt“ ja kes wastu — „wastu“.

(Riigikogu liikmed annawad hääletamise sedelid ära.)

Kas kõik Riigikogu liikmed on sedelid ära andnud? Kas tehakse ettepanekut häältelugejate kohta? (Hüüded koh-tadelt: Juhatus!)

Ettepanek on tehtud häältelugemine juhatuses hooleks jätta, selle ettepaneku wastu ei waielda, loen selle ettepaneku wastuwõetuks. (Loetakse hääli.) Rkl. Grigorjew'i ettepaneku poolt on 48 häält.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu wõetud.

18. 1915 a. 9. jaanuaril antud kapitalide pealt wõtaw maksu muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel** (loeb): 1915 a. 9. jaanuaril antud kapitalide pealt wõtaw maksu muutmise seadus. Juhin tähelepanu selle peale, et selle seaduse on redaktsiooni komisjon läbi waadanud ja tema pealkirjas wastawa redaktsioonilise paranduse teinud; õige pealkiri käiks nii: „1915 a. 9. jaanuari kapitalide maksuseaduse muutmise seadus.“

Juhataja **K. Wirma**: Panen pealkirja hääletamisele parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb): § 1. 9. jaanuaril 1915 a. seaduses määratud obligatsioonide pealt sõjaajal wõtaw 0,6% ja rahuajal wõtaw 0,4% maks kaotatakse ära.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb): § 2. Senni maksmata maksusid ei nõuta obligatsioonide kustutamise juures mitte sisse, waid loetakse kustunuteks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 vastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel**: Seda silmas pidades, et redaktsiooni komisjon selle seaduse on läbi waadanud ja wastawad parandused teinud, teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega

on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu wõetud.

19. Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917 a. antud määruse VI osa § 2 äramuutmise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seadus — III lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Jaakson** (loeb): „Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917 a. antud määruse VI osa § 2 tühistamise ja wangistusseaduse § 363 maksmapanemise seadus.“ Redaktsiooni komisjoni poolt on selles

pealkirjas parandus tehtud, nimelt sõna „äramuutmise“ asemele pandud sõna „tühistamise.“ Mina, kui komisjoni aruandja ühinen selle parandusega. Wastaw parandus on tehtud ka tekstis, sõnade „muudetakse ära“ asemele wõetud sõna „tühistatakse.“

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Jaakson** (loeb): Wene ajutise walitsuse poolt 29. juulil 1917 a. antud määruse (Seadl. ja korrald. k. 1917 a., määrus nr. 1184) VI osa § 2 tühistatakse ja wangistusseaduse § 363 pannakse uuesti maksma s. k. XIV k. 1890 a. wäljaande redaktsioonis.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse tekst vastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja **J. Jaakson**: Panen ette seda seadust lõpulikult vastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu wõetud.

20. Riigi 1923 a. lisaelarwe nr. 2 — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel** (loeb): Riigi 1923 a. lisaelarwe nr. 2.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) Pealkiri on nähtawa
enamusega vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

KULUD.

I osa.

WÄHENDAMINE.

Korralised kulud.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

I jagu.

Riigiwanem.

Peatükk I.

§ 1. Palgad	180.000.—
§ 2. Päewa- ja sõidura- had	50.000.—
§ 4. Esituskulud	500.000.—
Kokku peatükk I	730.000.—

II jagu.

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 1. Palgad	140.000.—
§ 2. Päewa- ja sõidura- had	30.000.—
Kokku peatükk II	170.000.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Palgad	480.000.—
Kokku peatükk IV	480.000.—

**Kokku Riigiwanem ja
riigikantselei 1.380.000.—**

RIIGIKONTROLL.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	120.000.—
Kokku peatükk I	120.000.—

Peatükk III.

Rahaosakond.

§ 1. Palgad	100.000.—
Kokku peatükk III	100.000.—
Kokku riigikontroll	220.000.—

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Päewa- ja sõidura- had	200.000.—
Kokku peatükk I	200.000.—

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad	350.000.—
§ 2. Päewa- ja sõidura- had	250.000.—
Kokku peatükk II	600.000.—

Peatükk III.

Otsekooste maksude peawalitsus.

§ 1. Palgad	500.000.—
Kokku peatükk III	500.000.—

Peatükk IV.

Aksiisi peawalitsus.

§ 1. Palgad	2.000.000.—
Kokku peatükk IV	2.000.000.—

Peatükk V.

Piirituse ja eetri monopool.

§ 1. Palgad	1.000.000.—
§ 26. Piirituse ja eetri mo- nopooli erikulud	6.119.000.—
Kokku peatükk V	7.119.000.—

Peatükk VI.

Tolli peawalitsus.

§ 1. Palgad	5.300.000.—
§ 2. Päewa- ja sõidura- had	200.000.—
Kokku peatükk VI	5.500.000.—

Peatükk VIII.

Kinniswarade hindamisamet.

§ 1. Palgad	8.200.000.—
§ 2. Päewa- ja sõidura- had	1.800.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	100.000.—
§ 8. Kantseleikulud	100.000.—
Kokku peatükk VIII	10.200.000.—

Kokku rahaministeerium 26.119.000.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Kooliosakond.

§ 1. Palgad	7.000.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	16.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	1.002.900.—
§ 16. Ettenägemata kulud	10.000.—
Kokku peatükk II	8.028.900.—

Peatükk III.

Teaduse- ja kunstiosakond.

§ 1. Palgad	5.754.100.—
Kokku peatükk III	5.754.100.—
Kokku haridusministeerium	13.783.000.—

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	800.000.—
§ 40. Seaduste kirjastamine ja kodifikatsioon	400.000.—
Kokku peatükk I	1.200.000.—

Peatükk II.

Kohtud.

§ 1. Palgad	6.105.400.—
Kokku peatükk II	6.105.400.—

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 1. Palgad	1.067.300.—
Kokku peatükk III	1.067.300.—

Peatükk IV.

Wangimajade peawalitsus.

§ 1. Palgad	1.050.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	153.000.—
Kokku peatükk IV	1.203.000.—

Peatükk V.

Kriminaalpolitsei.

§ 1. Palgad	380.000.—
Kokku peatükk V	380.000.—
Kokku kohtuministeerium	9.955.700.—

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	25.000.—
Kokku peatükk I	25.000.—

Peatükk V.

Politsei peawalitsus.

§ 1. Palgad	3.250.000.—
Kokku peatükk V	3.250.000.—

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

§ 1. Palgad	4.045.000.—
§ 8. Kantsleikulud	600.000.—
Kokku peatükk VI	4.645.000.—
Kokku siseministeerium	7.920.000.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 1. Palgad	35.265.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	1.200.000.—
§ 54. Toituswarustus	5.500.000.—
§ 59. Hobustega warustamine	10.000.—
Kokku sõjaministeerium	41.975.000.—

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	240.000.—
Kokku peatükk I	240.000.—

Peatükk III.

Maamõõdu ja hindamise walitsus.

§ 1. Palgad	1.000.000.—
Kokku peatükk III	1.000.000.—

Peatükk IV.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	850.000.—
Kokku peatükk IV	850.000.—

Peatükk V.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 1. Palgad	350.000.—
Kokku peatükk V	350.000.—
Kokku põllutöoministeerium	2.440.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	539.800.—
§ 69. Tee ja ehituste kor-	
rashoid	700.000.—
Kokku peatükk I	1.239.800.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 1. Palgad	10.391.800.—
§ 7. Kohtukulud ja juriidi-	
line abi	200.000.—
§ 70. Üldised kulud	1.100.000.—
Kokku peatükk II	11.691.800.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 1. Palgad	8.000.000.—
Kokku peatükk III	8.000.000.—

Peatükk IV.

Maanteede walitsus.

§ 16. Ettenägemata kulud	4.139.300.—
Kokku peatükk IV	4.139.300.—

Peatükk V.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 77. Laewade, tuletornide	
ja elektriijaama tarbe-	
materjaaliga warus-	
tamine	8.430.500.—
Kokku peatükk V	8.430.500.—

Peatükk VI.

Ehituspeawalitsus.

§ 1. Palgad	56.100.—
Kokku peatükk VI	56.100.—
Kokku teedeministeerium	33.557.500.—

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	55.800.—
Kokku peatükk I	55.800.—

Peatükk II.

WÄLISESITUSED.

§ 1. Palgad	1.000.000.—
§ 82. Propaganda ja infor-	
matsioon	6.500.000.—
§ 84. Rahwasteliidu ja uni-	
oonide maksud	300.000.—
Kokku peatükk II	7.800.000.—
Kokku wälisministeerium	7.855.800.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande-osakond.

§ 87. Pensionid	8.500.000.—
§ 88. Ühiskodud ja warju-	
paigad	4.500.000.—
Kokku peatükk II	13.000.000.—

Kokku töö-hoolekande-
ministeerium 13.000.000.—

Kokku korralised kulud 158.206.000.—

Erakorralised kulud.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 2. Rahwalugemise mä-	
lestusmärgi walmis-	
tamise kulud	192.000.—
Kokku peatükk IV	192.000.—

Kokku Riigivanem ja riigi-
kantselei 192.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 6. Sõjaministeeriumi	
raudtee teeharu ehi-	
tus Tapa jaamast	
Tapa mõisani	1.800.000.—
Kokku peatükk II	1.800.000.—

Kokku teedeministeerium 1.800.000.—

Kokku erakorralised
kulud 1.992.000.—

Kokku kulude
wähendamise 160.198.000.—

See oleks I osa ja siin on ainult üks muudatus tehtud, nimelt on teedeministeeriumi palkade arvel juurde lisatud 300.000 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on lisaeelarwe I osa — kulude wähendamine — wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

II osa.

SUURENDAMINE.

Korralised kulud.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 12. Liikuw wara 500.000.—

§ 14. Remondid 1.000.000.—

Kokku peatükk I 1.500.000.—

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 7. Kohtukulud ja jurii-diline abi 13.700.—

§ 12. Liikuw wara 131.000.—

§ 16. Ettenägemata kulud 16.800.—

Kokku peatükk II 161.500.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 14. Remondid 160.300.—

Kokku peatükk IV 160.300.—

Kokku Riigiwanim ja riigikantselei 1.821.800.—

RIIGIKONTROLL.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 8. Kantseleikulud 100.000.—

§ 11. Sõiduabinõud 30.000.—

Kokku peatükk I 130.000.—

Peatükk IV.

Teedeosakond.

§ 3. Toetus ja arstiabi 40.000.—

Kokku peatükk IV 40.000.—

Kokku riigikontroll 170.000.—

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 9. Majanduslikud kulud 9.600.—

Kokku peatükk II 9.600.—

Peatükk IV.

Aktiisi peawalitsus.

§ 3. Toetus ja arstiabi 100.000.—

§ 8. Kantseleikulud 60.000.—

§ 16. Ettenägemata kulud 15.000.—

Kokku peatükk IV 175.000.—

Peatükk V.

Piirituse ja eetri monopool.

§ 10. Weokulud 1.000.000.—

§ 12. Liikuw wara 6.315.000.—

§ 14. Remondid 723.000.—

Kokku peatükk V 8.038.000.—

Peatükk VI.

Tolli peawalitsus.

§ 3. Toetus ja arstiabi 700.000.—

§ 8. Kantseleikulud 1.100.000.—

§ 9. Majanduslikud kulud 55.000.—

§ 14. Remondid 6.470.000.—

Kokku peatükk VI 8.325.000.—

Peatükk VII.

Talurahwa põllupank.

§ 3. Toetus ja arstiabi 22.500.—

Kokku peatükk VII 22.500.—

Kokku rahaministeerium 16.570.100.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 14. Remondid 118.300.—

Kokku peatükk I 118.300.—

Peatükk III.

Kaalude, mõõtude ja proovikoda.

§ 8. Kantseleikulud	9.000.—
Kokku peatükk III	9.000.—

Peatükk IV.

Patendiamet.

§ 8. Kantseleikulud	60.000.—
Kokku peatükk IV	60.000.—

Peatükk VI.

Riigiwaranduste osakond.

§ 1. Palgad	135.600.—
§ 7. Kohtukulud ja juriidiline abi	152.100.—
§ 16. Ettenägemata kulud	33.200.—
Kokku peatükk VI	320.900.—

Kokku kaubandus-tööstus-ministeerium 508.200.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	320.000.—
Kokku peatükk I	320.000.—

Peatükk II.

Kooliosakond.

§ 12. Liikuw wara	679.900.—
§ 35. Õpetarbed ja õpewahendid	173.500.—
Kokku peatükk II	853.400.—

Peatükk III.

Teaduse- ja kunstiosakond.

§ 9. Majanduslikud kulud	1.636.800.—
§ 10. Weokulud	105.000.—
§ 12. Liikuw wara	292.200.—
Kokku peatükk III.	2.034.000.—

Kokku haridusministeerium 3.207.400.—

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Kohtud.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	645.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	400.000.—

§ 12. Liikuw wara	191.800.—
§ 14. Remondid	1.387.900.—
§ 16. Ettenägemata kulud	92.800.—
§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	1.000.000.—
Kokku peatükk II	3.717.500.—

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 3. Toetus ja arstiabi	25.000.—
§ 8. Kantseleikulud	1.500.—
Kokku peatükk III	26.500.—

Peatükk IV.

Wangimajade peawalitsus.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	112.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	772.000.—
§ 8. Kantseleikulud	27.000.—
§ 11. Sõiduabinõude ülewaldamine	292.000.—
Kokku peatükk IV	1.203.000.—

Peatükk V.

Kriminaalpolitsei.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	100.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	346.500.—
§ 9. Majanduslikud kulud	62.200.—
§ 14. Remondid	3.950.000.—
Kokku peatükk V	4.458.700.—

Kokku kohtuministeerium 9.405.700.—

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	25.000.—
Kokku peatükk I	25.000.—

Peatükk IV.

Omawalitsusasjade peawalitsus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	18.000.—
Kokku peatükk IV.	18.000.—

Peatükk V.

Politsei peawalitsus.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	150.500.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	200.000.—
§ 8. Kantseleikulud	650.000.—

§ 9. Majanduslikud kulud	142.500.—
§ 14. Remondid	91.000.—
Kokku peatükk V	1.234.000.—

Peatükk VII.

**Rekwireerimise ja kahjude hindamise
peakomisjon.**

§ 52. Komisjoni likvideerimise kulud	63.500.—
Kokku peatükk VII	63.500.—

Kokku siseministeerium 1.340.500.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	400.000.—
§ 10. Weokulud	6.030.000.—
§ 55. Kraami- ja wooriwarustus	16.795.000.—
§ 58. Korterite warustus	7.750.000.—

Kokku sõjaministeerium 30.975.000.—

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	450.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	99.100.—
§ 14. Remondid	532.000.—

Kokku peatükk I. 1.081.100.—

Peatükk IV.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1. Palgad	200.000.—
§ 8. Kantseleikulud	450.000.—
§ 14. Remondid	68.000.—

Kokku peatükk IV 718.000.—

Peatükk VII.

Metsade peawalitsus.

§ 1. Palgad	6.883.100.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	1.000.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	20.000.—
§ 16. Ettenägemata kulud	5.000.—

Kokku peatükk VII 7.908.100.—

Kokku põllutöökaministeerium 9.707.200.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	160.000.—
§ 8. Kantseleikulud	14.800.—
§ 11. Sõiduabinõude ülewalpidamine	25.000.—

Kokku peatükk I 199.800.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 2. Päewa- ja sõidurahad	100.000.—
§ 3. Toetus ja arstiabi	2.570.000.—
§ 8. Kantseleikulud	188.300.—
§ 9. Majanduslikud kulud	146.700.—
§ 10. Weokulud	8.000.—
§ 12. Liikuw wara	15.000.—

§ 67. Rongide liikumine ja kaubaweo kulud 7.174.000.—

§ 68. Weerewate abinõude korrashoidmise kulud 17.479.300.—

§ 69. Tee ja ehituste korrashoid 10.492.100.—

§ 71. Olukorratõstmise kulud 1.144.600.—

Kokku peatükk II 39.318.000.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	1.800.000.—
§ 8. Kantseleikulud	170.000.—
§ 12. Liikuw wara	275.000.—
§ 14. Remondid	489.600.—

§ 72. Posti-telegraafi-telefoni eksploatatsiooni kulud 600.000.—

Kokku peatükk III 3.334.600.—

Peatükk V.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	240.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	697.700.—
§ 9. Majanduslikud kulud	600.000.—

Kokku peatükk V 1.537.700.—

Peatükk VI.

Ehituspeawalitsus.

§ 8. Kantseleikulud	11.000.—
§ 14. Remondid	45.100.—
<u>Kokku peatükk VI</u>	<u>56.100.—</u>

Kokku teedeministeerium 44.446.200.—

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	50.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	700.000.—
§ 12. Liikuw wara	1.500.000.—
§ 16. Ettenägemata kulud	25.000.—
§ 81. Raudtee arwete õiendamiseks	57.000.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>2.332.000.—</u>

Peatükk II.

Wälisesitused.

§ 1. Palgad	784.000.—
§ 8. Kantseleikulud	495.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	420.000.—
§ 12. Liikuw wara	4.135.000.—
§ 14. Remondid	150.000.—
<u>Kokku peatükk II</u>	<u>5.984.000.—</u>

Kokku wälisministeerium 8.316.000.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus ja arstiabi	25.000.—
§ 9. Majanduslikud kulud	229.000.—
§ 12. Liikuw wara	20.000.—
§ 14. Remondid	268.600.—
§ 16. Ettenägemata kulud	35.000.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>577.600.—</u>

Kokku peatükk I 577.600.—

Peatükk II.

Hoolekande-osakond.

§ 3. Toetus ja arstiabi	20.000.—
§ 15. Toetussummad	2.500.000.—
<u>Kokku peatükk II</u>	<u>2.520.000.—</u>

**Kokku töö-hoolekande-
ministeerium 3.097.600.—**

Kokku korralised kulud 129.565.700.—

Erakorralised kulud.

A. Riigi keskasutuste kulud.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Wabadussõjaliste autasu kulud	56.264.000.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>56.264.000.—</u>

**Kokku Riigivanem ja
riigikantselei 56.264.000.—**

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 4. Toetus omawalitsus- tele õpetajate palkade maksmiseks	8.174.600.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>8.174.600.—</u>

Kokku rahaministeerium 8.174.600.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINIS-
TEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 4. Narwa kose weejõu kasutamise projektide kontroleerimise ja ümbertöötamise eest	250.000.—
§ 5. Ministeeriumi maja tugimüüri ümberehi- tamiseks	1.500.000.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>1.750.000.—</u>

**Kokku kaubandus-
tööstusministeerium 1.750.000.—**

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Ehitused, ümberehitu- sed ja kapitaalremon- did riigi koolimajades	6.090.000.—
§ 3. Riigi kunsttööstus- kooli keraamika töö- koja sisseseade kulud	700.000.—
<u>Kokku peatükk I</u>	<u>6.790.000.—</u>

Peatükk III.

Teaduse- ja kunstiosakond.

Tartu ülikool.

§ 6. Liikuwa wara muretsemiseks Raadi mõisas	1.480.000.—
§ 7. Hoonete remondid Raadi mõisas	1.061.000.—
§ 8. Maaparandustööd Raadi mõisas	1.050.000.—
<u>Kokku peatükk III</u>	<u>3.591.000.—</u>

Kokku haridusministeerium 10.381.000.—

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

§ 11. Sõiduabinõude ülewälpidamine	2.762.000.—
§ 12. Liikuw wara	1.183.000.—
<u>Kokku peatükk VI</u>	<u>3.945.000.—</u>

Kokku siseministeerium 3.945.000.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 58. Korterite warustus	10.000.000.—
§ 61. Kindlustuse tööd.	1.000.000.—

Kokku sõjaministeerium 11.000.000.—

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk V.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 1. Maaparanduse alal	10.000.000.—
<u>Kokku peatükk V</u>	<u>10.000.000.—</u>

Kokku põllutöökaministeerium 10.000.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 7. Maanteede ja sildade ehitamine	1.900.000.—
§ 11. Toetus Tartu linnavalitsusele betoonsilla ehitamiseks	5.000.000.—
§ 13. Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee wäljaostmine	29.700.000.—

Kokku peatükk I 36.600.000.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 1. Raudtee olukorra tõstmiseks	5.520.000.—
§ 10. 4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks	16.330.000.—
§ 11. Kahele wedurile eelsoendajate ostmine	500.000.—
§ 12. Tormi läbi lõhutud telegraafi-telefoniliini kordaseadmise	3.845.000.—

Kokku peatükk II 26.195.000.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 1. Posti-telegraafi-telefoni asutuste hoonete ehitamine	2.154.100.—
§ 2. Telefoni ehitamine	20.596.000.—

Kokku peatükk III 22.750.100.—

Peatükk V.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 2. Baltiski sadama ehitus ja parandus	500.000.—
§ 3. Tuletornide ja päästejaamade põhjalik parandus	3.855.000.—
§ 7. Ehitus ja parandus	1.912.800.—

Kokku peatükk V 6.267.800.—

Peatükk VI.

Ehituspeawalitsus.

§ 4. Riigiasutuste paigutamise kulud	36.053.800.—
§ 5. Kadrioru lossi kapiitaalparandus	154.000.—
§ 6. Toompea lossi kanalisatsioon	530.000.—

Kokku peatükk VI 36.737.800.—**Kokku teedeministeerium 128.550.700.—**

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande-osakond.

§ 1. Kinniswarade muretsemiseks ja majade ehitamiseks	9.800.000.—
---	-------------

Kokku peatükk II 9.800.000.—

Peatükk III.

Töökaitse-osakond.

§ 1. Toetused:	
a) rahwa- ja töölis-	
majadele	10.000.000.—
b) Tallinna töölistma-	
ja toetamiseks	5.000.000.—
Kokku peatükk III	15.000.000.—

Kokku töö-hoolekande-
ministeerium 24.800.000.—

Kokku A. erakorralised
kulud 254.865.300.—

B. Operatsiooni fondid.

RAHAMINISTEERIUM.

§ 4. Riigi trükiikoja põhi-	
kapitaaliks	20.000.000.—

Kokku rahaministeerium 20.000.000.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINIS-
TEERIUM.

§ 3. Sekwestreeritud Wene-	
Balti laewaehituse ja	
mehaanika a/s. wa-	
randuste walitsemiseks	80.500.000.—

Kokku kaubandus-tööstus-
ministeerium 80.500.000.—

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUM.

§ 1. Asunikkude ehitus-	
laenu fond	125.000.000.—

§ 4. Laenuks kalamees-	
tele, kalapüügiwõr-	
kude, liht- ja mootor-	
paatide muretsemi-	
seks ja ümbertöötam-	
ise korraldamiseks	5.000.000.—

§ 5. Maaparanduse	
laenuks	20.000.000.—

§ 6. Laenuks Eesti sordi-	
paranduse seltsile	2.000.000.—

Kokku põllutöoministeerium 152.000.000.—

TEEDEMINEERIUUM.

§ 1. Pärnu-Tallinna kitsa-	
rööpalise raudtee ma-	
terjaalide soetami-	
seks	100.000.000.—

Kokku teedeministeerium 100.000.000.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

§ 1. Laenuks wigastatud	
sõjameestele maja-	
ostmiseks	3.000.000.—

Kokku töö-hoolekande-
ministeerium 3.000.000.—

Kokku operatsiooni fondid 355.500.000.—

Kokku erakorralised kulud 610.365.300.—

Kokku kulude
suurendamine 739.931.000.—

Kokku kulude vähendamise 160.198.000.—

Kulude suurendamine 579.733.000.—

Ülejääk tuludest 51.594.400.—

K o g u s u m m a 631.327.400.—

II osa juurde panen ette wõtta järgmine märkus:

„M ä r k u s. Käesolewa lisaelarwe kulude suurendamise osas määratud järgmised krediidid jäetakse 1923 a. eelarwe arwel tarwitamiseks lahti alltähendatud tähtpäewadeni:

A. Korraline eelarwe.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk V.

Aktsiisi peawalitsus.

§ 12. Liikuw wara	
a) muretsemise	2.550.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.	

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Kohtud.

§ 12. Liikuw wara	
a) muretsemise	191.800.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.	

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 12. Liikuw wara	
a) muretsemise	300.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.	

B. Erakorraline eelarwe.

Riigiwanem ja riigikantselei.

§ 1. Autasu kuludeks	56.264.000.—
suuruses määratud sum-	
mast tema wäljamaks-	

mata osa sulgumise tähtaeg 31. detsember 1924 a.

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

- § 3. Riigi kunsttööstuskooli keraamikatöökoda sisseseade kulud 700.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

- § 12. Liikuw wara
a) muretsemine 1.183.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

- § 13. Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee wäljaostmine 29.700.000.—
Sulgumise tähtaeg 31. detsember 1924 a.“

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogul oli wõimalik ka täna kuulda seda seisukorda, missuguses praegu meie riik on. Ka täna, nii nagu mõnel eelmisel koosolekul, on toonitatud, et äärmine kokkuhoidmine on tingimata tarwis. Ma juba tähendasin, et see, kuidas meil käesolewat eelarwet on esitatud ja kuidas seda tuli läbi waadata, mitte wõimalust ei anna kokkuhoidmise peale tarwilikku tähelpanu pöörata. Sellepärast sisaldab see eelarwe summasid, mis ei ole küllalt läbi kaalutud. Üks sarnastest wäljaminekutest on wälisesituste kulud, § 12 all liikuja wara muretsemine 4.135.000 marka. Nimelt on siin ette nähtud Londoni saatkonna auto tarwis 600.000 marka. Muidugi tuleb see summa wälja anda Inglis naelades. Niisama on siin ette nähtud 3.135.000 marka Pariisi saatkonnale uue mööbli muretsemiseks. Jällegi summa, mis tuleb wälja anda walutas, frankides. Ometi on aga tähendatud selle peale, kuidas meie kullatagawara on wähenenud, kuidas meie riigis

praegu waluatakitsikus walitseb. Ja nüüd tuleb siis küsida, kas on siis nii üks kui teine, nii Londoni auto, kui ka Pariisi saatkonna uus mööbel sarnased hädatarwilikud asjad, mida tingimata tuleb selle lisaelarwe korras lubada. Siin on tegemist suurte summadega, mille kohta pole näidatud, et neid tingimata tarwis on. Minu ettepanek on, maha kustutada § 12 kõigepealt Londoni auto — 600.000 marka. Londonis, kui eeskujulikus ilmalinnas, on kõiksugu liikumisabinõud olemas, ja neid wõib wäga hästi ka ühe wäikese riigi saadik tarwitada. Mis puutub Pariisi, siis pole ka mitte seal tarwis 4.000.000 marka. Uut mööblit Pariisis on wõimalik nende andmete järele, mis minul olemas, odawamini osta, kui Eestis, ja wõidakse seda mööblit odawamini meie saatkonnale muretseda, iseäranis tööruumidesse. Ja sellepärast teeksin mina ettepaneku — mööbli arwest maha wõtta 1.000.000 marka, siis jääks järele 2.535.000, ja sellega peaks wõimalik olema mööblit tarwilikul määral täiendada. Sellepärast teen mina, et wõimalik oleks iga osa eraldi hääletada, kolm ettepanekut. Esimene ettepanek oleks, et maha arwata auto 600.000 marka ja mööbli arwel 1.000.000 marka, kokku 1.600.000 marka, nii et järele jääks § 12 — 2.535.000 marka. Kui aga see ettepanek läbi ei lähe, teeksin mina teise ettepaneku, et maha arwataks Pariisi mööbli arwel 1.000.000 marka. Ja ühtlasi sellega, et wõimalus oleks eraldi hääletada, teen ma ettepaneku, et maha arwataks sest summast 600.000 marka, nii et järele jääks 3.135.000 marka. Siin on wõimalus, kus ka need Riigikogu liikmed, kes manitsewad kokkuhoidmisele, näidata wõiksid, et nad tõesti ise seda tõsiselt wõtawad, mida nad teistelt nõuawad.

Töö-hoolekandeminister **O. Amberg**: Mina, kui ajutiselt teedeministri kohusetäitja, tähendasin juba I lugemisel selle peale, et teedeministriumi raudteewalitsuse weerewate abinõude kulused on wähendatud 6 miljoni marga wõrra. See wähendamine on sündinud sel muljel, nagu läheks aastas 24 miljonit marka salongwagunite parandamise peale ja mis tänawuse aasta eelarwesse üles wõetud on. Kuid tegelikult on tänawuaastasse eelarwesse üles wõetud kõigest 1.532.000 marka ja tulewa aasta eelarwesse üles wõetud ainult

650.000 marka selle peale. Need 6 miljonit lähewad teiste weerewate abinõude korrashoidmise kuludeks, sellepärast teen mina ettepaneku, et peatükk II § 68-as riigiraudtee walitsuse kuludeks üles wõetaks mitte 17.479.300 marka, waid 23.479.300 marka, nagu see Wabariigi Walitsuse poolt ette pandi.

Edasi teen mina Wabariigi Walitsuse nimel järgmise parandus-ettepaneku operatsiooni-fondides teedeministeeriumi alal, § 2 üles wõtta laenuks „Aeronaut'ile“ 5 miljonit marka nende motiivide põhjal, mille põhjal walitsus selle summa üles wõttis ja mida ma I lugemisel ette panin, lootes, et austatud Riigikogu liikmed seda toetawad. Edasi teen mina Wabariigi Walitsuse nimel järgmise ettepaneku, et erakorralistest kuludest töö-hoolekandeministeeriumi alal töökaitse-osakonna tarbeks üleswõetud 5 ja 10 miljonit marka, mis rahwamaja ja töölistemaja toetuseks olid määratud, tänawuaastasest lisaelarwest maha wõetaks, sellepärast, et walitsus kawatseb seda üles wõtta 1924 aasta eelarwes neil põhjustel, et walitsus ei ole saanud seisukohta wõtta nende summade jaotamise kohta — kas see summa tuleb wälja anda osatähtede muretsemise näol wõi lihtsa toetusena. Wabariigi Walitsuse nimel teen need parandused eelarwe wastuwõtmise puhul.

J. Uibopuu (rhws. w.): Lugupeetud rahwasaadikud! Käesolewa lisaelarwe II osas teedeministeeriumile antawate summade hulgas II peatükis raudteewalitsuse arwel 2 reas on näidatud § 10-as 4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks 16.330.000 marka. Teen ettepaneku seda summat eelarwest wälja jätta järgmistel põhjustel: riigikontroll käesolewal aastal, aktiga 26. maist nr. 3608, kandis ette riigitaranduste ülewõtmise osakonnale, et „Dwiigateli“ wabrikult ostetud sarnase summa suuruses wagunid kuuluwad juba riigi omanduseks järgmiste asjaolude tõttu: endise Wene riigi Nikolai raudtee tellis 1917 a. lepingu põhjal „Dwiigateli“ wabrikult 150 kinnist kaubawagunit, 350 platwormi ja klasswagunit ja maksis nende eest sisse 3.000.000 kuldrubla. Lepingu § 24-as on ette nähtud, et kui 55% on sisse makstud, läheb see warandus riigi omaks, aga siin on tegelikult sisse makstud juba 90%. Neid wagunid ei saanud Nikolai raudtee rewolutsiooni tõttu kätte, ja Eesti iseseiswaks kuuluta-

mise tõttu jäid kõnesolewad wagunid koha peale ja olid, loomulikult, selle akti põhjal, riigi omanduseks läinud.

Nüüd aga, riigikontrolli protesti peale waatamata, leidis riigitaranduste ülewõtmise osakond wõimalikuks asuda teisele teele ja nimelt awanside otsimise teele, aga mitte riigitaranduste otsimisele.

Nimetatud waranduste riigile kuuluwuse selgitamiseks oli mul juhus demokraatliku liidu poolt wolitatuna, ühes härra Jaakson'iga, seda asja järele waadata. Tulin otsusele, et need wagunid tõepoolest riigile kuuluwad, mille ostmiseks praegu määratakse 16.330.000 marka. Et aktid, selle asemel, et prokuratuuri anda, „Dwiigateli“ direktorile antud, kes nad Wenemaale saatis, siis on selgusetu, kas tunnistatakse need wagunid riigi omaks wõi „Dwiigateli“, kuna asi ise praegu prokuratuuris uurimisel on. Neil motiividel teen ettepaneku seda summat wälja jätta.

Wälisminister Fr. Akel: Rkl. härra Johanson'i ettepanekute kohta, nimelt lisaelarwest 1) hoopis maha kustutada Londoni saatkonna jaoks uue automobiili ostmiseks ja 2) kärpida Pariisi saatkonna jaoks mööbli muretsemiseks ettenähtud summat, pean mina tarwilikuks järgmisi seletusi anda: Kui wälisministeerium käesolewal aastal lisaelarwesse üles wõttis nõudmise 600.000 marga suuruses Londoni saatkonnale auto muretsemiseks, siis tegi ta seda teadmisega, et siin tegemist ei ole mõnesuguse luksusasjaga, waid saatkonna ülesannete mõtete hoopis tarwiliku tarbeasjaga. Ta tegi seda kahe sihiga: 1) et saatkonnaametnikkude aega wõimalikult kokku hoida ja 2) saatkonna käsitada olewaid summasid mitte ebamääraselt wälja anda. Et auto tarwilik, seda ei pruugiks pikemalt seletada. Arwesse wõttes saatkonna tööd sarnases suures linnas kui London, kus tihti tarwis on puhtametlikka sõite mitte ainult päewaajal, waid ka õhtu hilja wõi öösel ette wõtta, peab liikumisabinõu tingimata käepärast olema. Rahaasjanduse komisjonis räägiti waremalt, et suures linnas on tarwitada kõiksugused liikumisabinõud. Pean ütleva, et sarnane üldiste liikumisabinõude tarwitamine on sagedasti teatawa ajakuluga seotud ja teiseks ei suudeta sellel teel mitte kõiki käikusid teha. Sellest seisukohast wälja minnes on alamkomisjon, kui ka rahaas-

janduse komisjon selle välisministeeriumi seisukoha omaks võtnud. Loodan, et Riigikogu asja tõsiselt võtaks ja seda summat ei kustutaks. Mis puutub Pariisi saatkonna uute mööblite ostmisesse, siis on see juba sellepärast tarvilik, et seal mööblid, ei wanu ega uusi, olemas üldse ei ole. Lugu on nii, et Pariisi saatkond asus allüürnikuna ühes majas ja majajomanik on selle korteri üürnikule üles öelnud. Saatkond oli sunnitud majast lahkuma ja sellega, nii öelda, peawarjuta jääma. Pikema otsimise järele, sest Pariisis on samasugune korterikriis, kui siingi, läks tal korda korterit leida, kuid ilma mööblita ja ilma sisseseadeta. Meie saadik Pariisis astus samme, et seda korterit hädatarvilikult sisse seada. Ta on eelarwe kokku seadnud soliidsete mööblide äride offertide põhjal. Mul on võimalus olnud neid pakkumisi läbi waadata ja pean tunnustama, et nad liialdatud ei ole. Ei leidu seal mingisugust ülemäära ehk luksuse hindu, vaid see wastab minu arvates kõige mõõdukamatele nõuetele. Selle mööblite nimekirja järele on nõutud 4 miljonit Eesti marka. Rahaministeeriumi eelarwe-komisjonis on see summa kärbitud 3½ miljoni marga peale. Mina arwan, tuleb emba-kumba teha, kas korter sisse seada nii, et seal tegutsewad inimesed saaksid ära elada või tuleb teisi direktiive anda meie saatkonnale, nimelt, et nad asuksid hotelli elama; wiimane moodus oleks muidugi palju kallim ja kulukam. Sellepärast tuleb selle juurde jääda, et meie Pariisi saatkond muretseks mööbli, nii nagu mitmes teistes linnades on talitatud. 3½ miljoni margani kärbitud summa, mida rahaasjanduse komisjon heaks on kiitnud, tuleks vastu võtta. Kokkuhoidmine on meil hädatarvilik, iseäranis niisugusel väikesel ja aineliselt nõrgal riigil nagu Eesti seda on, aga ebaõige kokkuhoidmine on ka tihti-peale kulukas, sellepärast panen ette niinasti üfesse jätta liisaeelarwesse 600.000 Eesti marka automobiili muretsemiseks Londoni saatkonnale, kui ka maja sisse-seade muretsemiseks Pariisi saatkonnale 3½ miljonit Eesti marka.

J. Piiskar (is.): Täitsa ootamatult tuli töö-hoolekandeministri ettepanek maha kustutada Tallinna töölismaja toetusks määratud summa 5 miljonit marka, mis rahaasjanduse komisjon üksmeelselt vastu võttis, pahemast kuni parema

tiiwani tunnustades, et see toetus on hädatarvilik. Ja seda see ka on. Walitsuse esitaja ei toonud oma ettepaneku põhjendamiseks muud midagi ette, kui et walitsus ei olewat saanud seisukohta võtta, kuidas seda summat anda, kas toetusena või mõnel teisel teel. Ma pean aga ütleva, et neil, hoopis kõrwalise tähtsusega põhjustel, seda toetussummat maha kustutada, tähendaks, et Tallinna töölisorganisatsioonid peawad laskma maja käest ära minna, enne kui on jõutud võtta see summa 1924 a. eelarwesse. Sest selle eelarwe wastuwõtmise ajaks Tallinna töölisorganisatsioonid seda raha wist enam tarwitada ei saa. Ei tuleks sellepärast walitsuse poolt esitatud põhjustel seda küsimust mitte lahtiseks jätta. Juba komisjonis tähendati selle peale ja mina pean tarwilikuks seda ka siin rõhutada, et ostetud majade eest on välja makstud need summad, mis töölised ise on jõudnud kokku panna, ja peale selle 2 miljonit marka, mis Tallinna linnawalitsus on andnud. Järgmine maksutähtaeg on 2. jaanuaril, kui seda korda ei lähe pikendada mõne päewa võrra. Sellele järgneb maksutähtaeg märtsikuul. Tähendab, umbes selleks ajaks, kui tulewaaasta eelarwe vastu võetakse, peaks olema juba välja makstud 4 miljonit marka. Praegu minnakse vastu pühadele ja pühad on ju ajajärk, mis nõuab kõigilt rohkem kulusid. Selletõttu on raskem enestewahelisi korjandusigi toime panna, sest iga inimene tahaks oma penne oma perekonna ja iseenese peale kulutada. Kewadepoole saaks korjandusigi kergemini läbi wiia. Sellepärast tähendaks praegu selle summa mahakustutamine seda, et walitsus ei taha töölismaja soetamist toetada, keeldub kategooriliselt, kuid niisuguse süütu ettekäände all, mis laseb käed puhtaks pesta. Tegelikult on aga tagajärg üks ja see sama. Ja mis sellest siis on, et ei ole saadud lõplikku seisukohta võtta, kas osta osatähti, või võtta aluseks see seisukoht, mida Riigiwanem soovitas, kui töölisorganisatsioonide saatkond, millest ka mina osa võtsin, tema pool käis, ja kus ta ütles, et toetab seda ettepanekut, kuid temale ei olewat selge, kuidas seda anda saab, kas toetusena või puutumata kapitalina ja kuidas seda puutumata kapitali walitseda, kas mõne erilise organisatsiooni näol, millest osa võtaksid walitsuse, omawalitsuse ja osatühisuse esitajad, või weel mõnel teisel teel. Wõib

ju olla, et walitsus ei ole saanud nende küsimuste kohta seisukohta wõtta, aga mina arwan, et sellest ei tohi oleda selle summa määramine, sest sellest summast wõidakse, näiteks, kaks miljonit anda esialgu kas wõi lihtsalt laenuna maja peale, mis siis, kui see summa tasutud, kreposteeritakse osäühisuse nimel, nii et see summa on kindlustatud. Siis on aga vähemalt paari kuu kestes walitsusel aega tingimiste üle järele mõelda ja läbi rääkida. Sellega oleks aga maja töölisorganisatsioonidele ruumideks päästetud. Et ruume tarwis, ei ole mul tarwis hakata põhjendama, sest kõigile on teada, et mitme aasta kestes on kõik töölisorganisatsioonid surutud olnud linna päralt olewa maja keldrisse. Et see seisukord loomulik oleks, seda ei suuda ei walitsus ega härrad parempoolsed tõendada. Seda tääbarat seisukorda on arwesse wõtnud ka Tallinna linnawalitsus, kes leidis wõimaluse tänawu sügisel, niipea kui majaostmine teoks sai, kui eelleping oli sõlmitud, kaks miljonit määrata ja wälja maksta.

Kõiki neid asjaolusid arwesse wõttes, arwan mina, et kui walitsuse ettepanek wastu wõetakse, siis Riigikogu sellega ütleb, et töölisorganisatsioonide majaostmist ei tule toetada. Kui aga seda seisukohta ei pooldata, mida peab oletama, sest, ma kordan weel, rahaasjanduse komisjon wõttis selle summa üles täiesti üksmeelselt, — kui nüüd mõned rühmad ei ole seisukohta muutnud, siis peab wastu wõetama rahaasjanduse komisjoni ettepanek esitatud kujul.

P. Keerdo (töörp.): Wabariigi Walitsus on ülesse wõtnud lisaelarwesse muuseas 15 miljonit rahwamaja ehitamiseks. Nüüd aga, kui rahaasjanduse komisjon on selle paragrahwi redigeerinud, nii et see tuleb rahwamaja ja töölistamaja ehitamiseks, leiab Wabariigi Walitsus korruga, et see olla teostamata ja teeb ettepaneku seda paragrahwi maha kustutada. Wabariigi Walitsus, niisama ka töö-hoolekandeministeerium teawad wäga hästi, missugune seisukord töölistamajal on. On pööratud Wabariigi Walitsuse poole nii märgukirjaga, kui ka töölisesitajate saatkonnaga. On rõhutatud seda, et just praegu raha töölistamajade toetamiseks on tarwis, peale selle, kui töölised omal jõul eneste wiltsast palgast, mis praegu saadakse, on lühikese aja jooksul kokku pannud mitu miljonit. Et

sesta küsimust edasi ajada, on raha eestkätt kõige kiiremas korras tarwis. See oli töö-hoolekandeministeeriumile niisama ka Wabariigi Walitsusele teada. Sellepärast ei saa meie teha teist järeldust, kui et walitsus oma ettepaneku tegi selles kindlas lootuses, et sellega, kui toetus ära jääb, saadakse töölistamajal jalad alt ära lüüa. Tehakse ilus shest ja lubatakse järgmise aasta eelarwesse see summa üles wõtta, muidugi kindlas lootuses, et tulewal aastal seda asutust ei ole. (A. Jürman (põl.): Kas Teie nii ruttu ära kaote?) Aga Tallinna töölised on senni suure summa kokku pannud, ja meie loodame, et nad ka edaspidi ilma walitsuse toetuseta läbi saawad, ja kui isegi töölisorganisatsioonid peaks edaspidi töötama keldrikoopas, siis arwan, et see keldrikoopas olemine teeb selgemaks ka neile, kel see weel praegu selge ei ole, mida neil oodata praegustelt enamuserakondadelt ja mida neil teha tuleb järgmistel walimistel.

Riigisekretäär K. Terras: Austatud Riigikogu liikmed! Aruandja poolt on ettepanek tehtud, täiendada riigi 1923 a. lisaelarwet nr. 2 märkusega, mille alusel mõned krediitid lahtiseks jääwad ka peale käesolewa aasta lõppu. Ümberkirjutamisel on nähtawasti üks krediitidest wälja jäänud, mis riigikantselei alal eelarwes on ette nähtud. Sellepärast panen ette täiendada seda aruandja poolt tehtud märkust järgmiselt:

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 12. Liikuw wara 500.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

Juhataja K. Wirma: Sõna on rkl. Ast'il. Rkl. Ast'i ei ole, siis on sõna rkl. Weberman'il.

E. Weberman (rhws. w.): Austatud Riigikogu liikmed! Tahtsin ainult paar tähendust teha selle kawatsuse kohta, mis siin nimetati, nimelt wälisministeeriumi lisaelarwest Londoni saatkonna auto mahatõmbamise asjus. Julgen sellega teie aega, austatud Riigikogu liikmed, raisata, sellepärast, et mul

omal juhus olnud seal elada ja tean Londoni olusid, tean, kus asub saatkond ja tunnen liikumisabinõusid, mis seal olemas on, mis täiesti teised on, kui olud meil ja olud kontinendil. (W a h e l h ü ü e p ö l l u m e e s t e r ü h m a s t: N e e d t o r u d!) „Torud“ ei ole kahjuks mitte saatkonna ligidal. Kõigelahe „toru“ — maa-alune raudtee — on igatahes 15 minutit käiguks. Inglismaal autod ei ole mitte luksusasi, waid see on igapäewane liikumisabinõu, see on igapäewane tarwidus. Ma leian üldiselt, et jahikäik wõi sõjakäik autode wastu meil wiimasel ajal liiga kaugele läheb. Kui autode tarwitamise piiramine täiel määral läbi wiiakse, nimelt tahetakse autosid ministeeriumidelt ära wõtta, siis pole see kaugeltki otstarbekohane. Autosõitu mingisuguseks luksuseks pidada wõiwad ehk noored tütarlapsed wõi noored mehed, kes seda asjaajamisel mitte tarwitavad pole. Neile on see tingimata mingit erakorralist. Autosõidud ei ole mitte praegusel ajal enam kellegi luksusasi. Ka meil Eestis tasub ta enese ära ja tuleb odawam. Isegi tarwitajate keskuhisusel on autod tarwitusel. (W a h e l h ü ü e: E i o l e.) No, wõib olla, et kokkuhoidlikkuse mõttes on leitud, et hobusepidamine nüüd Eestis odawam tuleb, kuid eriti Londoni kohta seda öelda ei saa, teie ei näe ühtegi woorimeest seal, seal on ainult auto-woorimehed. (S e g a n e w a h e l h ü ü e J. R e e s e n'i (wäljasp. rhm.) poolt.) Ma räägin ikkagi praegu Londoni oludest ja leian, et see kategooriline keeld autode tarwitamisest loobuda, see kõik tooks suuremal määral kulusid, kui oma auto tarvitamine. Kui esitatakse arwed auto-woorimeeste tarwitamisest, kus samasugused kulud wõi weel suuremad, siis ei räägi keegi wastu, aga kui auto on omal tarwitada, siis toob see kokkuhoidmist. (M. M a r t n a (s d.): H ä r r a W e b e r m a n, s e e t e e b a u t o d e l e k a h j u.) Ma arwan, et meie peame otstarbekohaselt toimetama. Teiseks peame ka seda arwesse wõtma, kui meie tahame pidada wälissaatkondi, siis peawad neil ka korralikud olud, palgad ja korralikud liikumisabinõud olema. Kui seda mitte ei ole, siis ei peaks üldse saatkondi wäljamaal pidama. Sarnane kokkuhoidmine... (O. S t r a n d m a n (töer.): E i o l e ü h e l g i w ä l i s s a a d i k u l T a l l i n n a s a u-

tosid.) Sarnane kokkuhoidmine ei ole mitte kokkuhoidmine.

Sõjaminister A. Anderkopp: Ma tahaksin kõigepealt walitsuse nimel toetada lugupeetud teedeministri ettepanekut, „Aeronautile“ toetusandmist. Ma ei puuduta „Aeronauti“ kaubanduslikku tähtsust, waid nii palju, kui see selts riigikaitse mõttes kasulik on ja mis riigikaitse kaotab, kui riik temale wastu ei tule. Kõigepealt wõiks esimeses joones nimetada, et see selts on endale korda seadnud aerodroomi, on ehitanud omale hooned, angaare ja õpetab lendurid. Kui see selts oma tegewuse lõpetab, kaotaksime meie täiesti nende poolt lendurite õpetamise, ja meil ei oleks loomulikult kah neid angaare, töökodasid ja teisi selle-sarnaseid sisseseadeid. Kui sõjaministeerium kõik need ülesanded oma peale peaks wõtma, mida „Aeronaut“ toimetab, siis peaks selleks iga aasta kümned miljonid wälja andma. Wastuwaidluse puhul wõiks jutt olla sellest, et walitsusel mitte kindlat kawa ei ole selle kohta, kuidas „Aeronaut'ile“ wastu tulla. Seda olewat rahaasjanduse komisjonis kõnelnud. Ma pean ütleva, et see aga nõnda ei ole. Sõjaministeerium ja teedeministeerium on wälja töötanud wiimastel päewadel enam-wähem kindla kawa, kuidas walitsuse wahekorrad „Aeronaut'iga“ oleksid ja kuidas walitsus „Aeronaut'ile“ sedawõrd wastu suudaks tulla, et see oma ülesandeid suudaks täita. Kõigi selle lisaks olgu tähendatud, et wäljamaal mitte ükski sarnane selts ilma walitsuse toetuseta läbi ei saa. Wõib olla, tahetakse siin seletada aga, et tulewa-aastas eelarwes sarnaseid summasid määrata, aga mitte praegu. Praegu aga on seltsi olukord sedawõrd raske, et kui temale praegu wastu ei tulda walitsuse poolt, siis ta täiesti surmaküsimuse juurde on sunnitud minema. Sellepärast palun mina Riigikogul tungiwalt seda küsimust tõsisena wõtta ja mitte seda ettepanekut tagasi lükata — „Aeronaut'i“ toetuse asjas, waid meie riigikaitse huwides temale wastu tulla.

Riigikogu liikmena tahaksin ma appi tulla härra wälisministrile, Pariisi saatkonda mööbli muretsemise asjas. Mina ei tea kahjuks, palju seal tube on ja mis-sugust mööblit sinna muretseda tahetakse. Minul oli aga juhus kord Pariisi saatkonnas käia ja ma tahaksin jutustada, mis

ma seal härra Pusta juures nägin. Wäikene korter ja mööbel, mis eemalt küll mitte wäga halb wälja ei näinud, kuid, mis istumisel ennast wäga selgesti näitas. See oli wananenud mööbel, riidega kaetud ja kui sinna peale istuda, ja kuidagi wiisi käed sinna panid, kuhu inimene loomulikult omad käed paneb, siis selgus midagi. Läbikulunud riidele oli proua Pusta hoolikas käsi mingisuguse pitsi katteks seadnud ja kui kogemata juhtusid küünarnukiga pitsi ära lükkama, siis tuli sealt alt merirohi wälja. Mööbel oli niikaua aastaid ära iganud, et seal proua Pustal kõige oma osawuse peale waatamata muud üle ei jäänud, kui pitsid toolide peale panna. Austatud Riigikogu liikmed, ma arwan, et nõnda meie oma saatkonda küll pidada ei tohi. Ja kui meie tahame, et meie saatkond elada wõiks ja wõõraid vastu wõtta, ning sellejuures mitte häbi tunda, siis peame meie selleks ka kindlustusi muretsema.

Töö-hoolekandeminister O. Amberg: Austatud Riigikogu liikmed! Härra Uibopuu poolt tehti ettepanek, et Il peatükis riigi raudteewalitsusele lubatawate erakorraliste summade hulgast § 10 „4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks“ määratud 16.330.000.— marka wälja jätta. Praegu oli mul selle asja üle läbirääkimine riigikontrolliga, sest, et ma ise mitte veel asja kursis ei ole, sellepärast, et ma lühikest aega ja ajutiselt teedeministri kohuseid täidan. Tuleb wälja, et „Dwiigatel'i“ wabrikust on juba suwel klasswagunid Wabariigi Walitsuse otsusel üle wõetud ja, et on otsustatud nende eest raha wälja maksta. Asi igatahes on prokuratuuril arutamisel ja kui selgub, et Wabariigi Walitsusel endisest ajast nende wagunite kohta mingisuguseid õigusi olemas on, siis muidugi maksetakse see raha tagasi. Kunni kohtuotsust olemas ei ole, ei saa meie neid mitte tarwitada. Sellepärast paluksin mina Riigikogu, Wabariigi Walitsuse nimel, et see summa üles wõetaks.

K. Ast (sd.): On ju selge, et härradel Riigikogu liigetel käesolewat hilist tundi silmas pidades wäga raske on oma tähelepanu pingutada, ja ma poleks üldse sõna wõtnud, kui härra välisminister iseäranis tuliselt poleks kaitsnud Pariisi saatkonna jaoks küsitawat krediiti mööbli muretsemiseks, ja samuti ka Londoni au-

tot. Lugu seisab selles, et Pariisi saatkonnal tõepoolest mööblit ei ole. Temal oli üüritud mööbel üürikorteris ja seda tuleb terwitada, et Pariisi saatkond uude korterisse kolib, mingisugust õnnetust siin ei ole. Pariisi saatkonna wana korter ei olnud sünnis juba oma asukoha tõttu. Ma ei tea, kuhu saatkond nüüd kolib; kuid loodetawasti ei oska ta endale enam ebasüüdsamat kohta leida, kui see senni oli.

Nii nagu ma praegu erajutuajamisel kuulsin, on muuseas härra sõjaminister, kui tema oma poolt tarwilikuks pidas mööbli jaoks krediidi määramist kaitseda, walesti informeeritud olnud. Tema oli nimelt selles arwamises püsinud, et ettepanek on tehtud terwet küsitawat krediidisummat ära keelata. Lugu ei ole aga mitte niisugune, waid walitsuse ettepaneku järele nõutakse Pariisi saatkonnale mööbli ostmiseks krediiti 4½ miljonit, aga komisjon, kes krediidid läbi waatas, kärpis selle summa 3 ja poole miljoni peale, nüüd on aga ettepanek tehtud seda summat weelgi kärpida, nimelt 2 ja poole miljoni peale. Mulle näib, et meie, austatud härrad, iseäranis weel peale neid kõnesid, mis Riigikogus laenude andmise asjus peetud on, ja üldse seda arwesse wõttes, et meil kõigil tiibadel äärmist kokkuhoidmist on soowitatud, iseäranis weel tänawusel wiljalikalduse aastal, seda ettepanekut, krediitide piiramise asjus, mitte ülearuseks ei wõi pidada.

Peab mõõdu ja proportsiooni tunnet olema. Kui teie meelde tuletate juhust, millal Wabariigi Walitsus koolimajade ehitusfondiks küsis 10 miljonit marka, mida küll Riigikogu enda algatusel 45 miljoni peale tõstis, siis paistab ometi wäga imelik, kui nüüd ühe saatkonna mööbli muretsemiseks küsitakse 4 ja pool miljonit; selleks ei ole tõepoolest mingisugust mõõdutunnet. Ärge unustage ühte asjaolu, nimelt, et Pariis Euroopa linnadest wist kõige odawam linn on. (A. Anderkopp (töer.): Ma ei usu! O. Strandman (töer.): Kust teie seda teate?) Teie ei hakka ja ometi tagasi ajama, et Berliin, Room ja London kõik kallimad on kui Pariis. (O. Strandman (töer.): Room on palju odawam kui Pariis!) Noh, olgu, hea küll, kuid käesolewal juhtumisel ei määra weel Room mitte midagi. Fakt on igatahes see, et Pariis olles suurlinn, ometi

odavam on, kui teised Lääne-Euroopa suurlinnad ja see odavus ei käi mitte ainult korterite kohta, riiete ja toiduainete kohta, vaid kahtlemata ka mööbli kohta. Kuigi meie hulgas mööblikaupmehi ei ole, ma arvan, et Riigikogu liikmed tohiks tõsiasi järele võtta seda, et Pariisis mööbli muretsemine wist paarkümmend protsenti odavam on — ka hea mööbli kohta — kui Tallinnas. Sarnase õige kalli mööbli kohta, nagu punasepuu mööbel või antiikmööbel, see küll õige ei ole, aga keskmiselt võime meie Pariisis igatahes paarikümne protsendi võrra odavamalt mööblit osta, kui Tallinnas. Ja kas teile kõigile ei tule imelik ette, et kui välisministeerium oma remonteeritud ruumidesse kolis, kus muuseumi ka meie välisminister riigi poolt korteri saab, nagu see wastawas palgaseaduses ette nähtud, oma möbleerimise kuludeks ainult 1 miljon 500 tuhat küsis, kuna härra minister arwas võimaliku olevat selle summaga väärilikult korterit möbleerida, küsitakse samal ajal Pariisi saatkonna möbleerimiseks 3 ja pool miljonit marka. Millega see siis põhjendatud — sarnane iseäralik suur krediidi nõudmine? Meie ei mõtle mitte, et saatkond peaks asuma mingisuguses alaväärtuslikus ümbruses. Wana maja ja wana korter üüritud mööblika ei olnud tõepoolest mingi toredus, kuid saatkond võis seal ometi ligikaudu 4 aastat asuda ja ma julgeksin uskuda, et see wana mööbel, millega saatkond 4 aastat elas ja millega ta ka wõõraid võis vastu võtta, wist mitte rohkem väärt ei olnud, kui mõni sadatuhat Eesti marka. Nüüd aga tahab ministeerium 3½ miljonit Eesti marka välja anda uue mööbli muretsemiseks. Võib olla, et ajajooksul korteri sisseseadet täiendades antakse ka rohkem välja, kui meie praegu äärmiselt vastu tulles walmis oleksime lubama, aga igatahes esimesel aastal ei või juttugi olla, et selle korteri möbleerimiseks rohkem antaks, kui 2½ miljonit marka, mis umbes 170 või 180 Prantsuse franki välja teeb. Selle eest peaks küll saatkond võima oma korterit enam-wähem vääriliselt möbleerida. Ei tohi ka seda unustada, et mitte kõik toad, mis saatkonda kuuluvad, ei tarvitse olla toredalt möbleeritud, vaid üks osa tube, mis on määratud töötamiseks, tulewad möbleerida kõigeharilikuma töömööblika, mille jaoks see kulusumma nii suur olla kuidagi wiisi ei saa. Ostetaguigi kõige pa-

rem kantseleimööbel. Sellepärast toetan mina kõige kategoorilisemalt, ilma, et selle juures Pariisi saatkonnale ja tema ametnikkudele liiga võiks sündida, rkl. Johanson'i parandust, nimelt 3½ miljonit, mida lisaelarwe ette näeb, maha kustutada 1 miljon, nii et järele jääks 2½ miljonit. Selle eest võib vääriliselt Pariisi saatkonna korterit mööblika täita.

Mis puutub Londoni saatkonna auto-küsimusse, siis on see palju vähema tähtsusega, kui Pariisi saatkonna korteri möbleerimise küsimus, sest et juba summa, mida selleks otstarbeks küsitakse, hoopis väiksem on. Muidugi ei saa meie selle küsimuse juures silmast lasta Londoni ääretut ulatust, kus kiirema liikumise jaoks auto tarvitamine kahtlemata väga soodne on. Muidugi ei saa meie selle küsimuse juures kahelda, aga luba-tagu ometi tähendada, et Pariis liikumise mõttes palju väiksema ulatusega ei ole, kui London, ja et Pariisi liikumisabinõud ometi Londoni liikumisabinõudest paremad pole, vaid just Londoni peetakse paremini warustatud linnaks. Kuid sealjuures ei ole Pariisi saatkonnal mitte autot tarvitada, kuna Londoni saatkond seda enesele hädatarwilikuks loeb. Mina isiklikult ei usu mitte, et Londoni saatkonnal autot nii paratamatult tarwis oleks, et meie uue auto peaksime ostma. Kuna wana auto alles oli, siis oli ka loomulik, et autojuhi ülewälpidamiseks eelarwes wastawad summad aast-aastalt figureerisid. Aga nüüd, kus see auto kuulu järele sarnasesse seisukorda on sattunud, et teda tarvitada ei saa, nüüd peame küll seda küsimust rewideerima ja otsusele jõudma, et uut autot saatkonnale muretsema ei maksa hakata. Auto on küllalt kallis ja autojuhi ülewälpidamine ka mitte odaw. Ei saa endale kuidagi ette kujutada, et Londoni saatkonnal autot rohkem waja läheks, kui teistel saatkondadel, kellel autot mitte ei ole, näiteks Pariisi ja Berliini saatkonnas. Sellepärast toetan seda ettepanekut, mis Johanson'i poolt ette pandud — summa tagasi lükata.

Kolmandaks tahtsin toetussummade andmist rahwamaja — töölistmaja — ehitamiseks, kaitsta. Küsimus oli juba otsustatud, kuid nüüd on ta imelikul wiisil uuesti üles tõstetud, kuigi näis, et pärast eelarwe läbiarutamist rahaasjanduse komisjonis lõpulikule selgusele jõuti. Ettepanek, eraldada nõuetawast 15. miljonilisest krediidist 5. miljonit töölistmaja jaoks

eraldi, tuli, kui ma ei eksi, ühe suurema walitsus-erakonna esitaja, nimelt härra Laidoner'i poolt. Minul on igatahes teada, et esialgne ettepanek on tulnud härra Laidoner'i poolt ja rahaasjanduse komisjon on wist peaaegu ühehääleliselt otsustanud summat eraldada, mitte ühte patta ajada eelarwes.

Sisuliselt on lugu niisugune, et rahwamaja ja töölistmaja kaks hoopis isesugust asja on. Rahwamaja võib endasse mahutada näiteks rahwaliku kino, rahwaliku kõrtsi ja kõiki, mis soowite. Tuletage meelde Peeterburi rahwamaja, mida kutsuti „Narodnoi dom'iks.“ Mida see eneses kõik ei mahutanud? Rahwamaja on lõbustuskoht. Töölistele on aga niisugust maja tarwis, kuhu nemad võiksid oma organisatsioonid paigutada. Üldine rahwamaja võib ju kultuuri tõstmise ja kunstiarendamise mõttes oma teeneid üles näidata, aga töölistkonnale, kes endale ulualust wajawad, ei anna sarnane rahwamaja mitte midagi. Kuna meie teame, et teatud jõupingutus töölistmaja saawutamiseks tehtud on, siis ei tohiks siin midagi iseäralikku olla, kui riik, neid jõupingutusi arwesse wõttes, 5 miljonit esialgse toetusena määrab, kui ta just ei taha sootu eitawale ja waenulikule seisukohale töölistliikumise wastu asuda. Meie tahame loota, et see tõesti wiimaseks toetuseks ei jää. Usume, et walitsus oma seisukohta kindlasti kaitseb ja walitsewaid rühmi sunnib selleks, et need ettenähtud summasid ei saaks ühte patta ajada ühise rahwamaja toetussummade näol, sest siis ei ole töölistkond otsekohe ses jones midagi saanud. Ärgu tulda tagant järele ütlema, nagu oleks tahetud töölistele oma maja soetamise asjus toetust lubada, kuna see 15 miljonit marka ühte patta aetuna seda tõesti ei anna.

J. Uibopuu (rhws. w.): Lugupeetud rahwasaadikud, Härra teedeminister tähendas, et kõnesolewad wagunid tõepoolest „Dwiigateli“ wabrikust ostetud on ja et samu asju prokuratuur jälgib. Ei ole mitte selge, kas tunnistab kohus neid riigi wõi wabriku omadeks. On asjaolusid, mis kõnelewad selle poolt, et meie ei peaks enne nende eest maksuma „Dwiigateli“ wabrikule, kui kohus otsust ei ole teinud. Kui riigikontroll asus selgitamisele, kas on 8 klasswagunit, 129 kaubawagunit ja 38 jääwagunit riigi oma wõi mitte ja tõendas tunnistajate waral,

et 3.000.000 kuldrubla juba nende eest Wene walitsuse poolt sisse makstud on, seega on üle 55%, mis üldise lepingu järele Wene walitsuse ajal Nikolai raudteega on tehtud ja nimetatud walitsusele omanduseks üle läksid, siis loomulikult läks ka see warandus Eesti riigi omaks. Kui nüüd kohus, võib olla, neid warandusi Eesti riigi omanduseks tunnistab, siis läheme oma poolt maksetud summasid tagasi nõudma. Kas see on siis järjekindel? Meie teame, et weel peale nende wagunit weel 4 wagunit, üle 100 kaubawaguni „Dwiigateli“ wabrikus on, mis sugused selgitamata on, kelle omanduseks nad peawad jääma, siis ei wõi meie weel nendele juurde maksta. Meie oleme rääkinud, et iga mark, iga penn tuleb enne 10 korda peos ringi weeretada, kui teda wälja antakse, ja teame riigimajanduslikku rasket seisukorda, siis ei tohiks meie „Dwiigateli“ wabrikule enne maksta, kui meil see selge ei ole, et see wabriku warandus on. Sellest seisukohast wälja minnes ei saa leppida teedeministri tähendusega, et see eelarwesse tuleb jätta ja ma teen ettepaneku 16.330.000 marka tingimata eelarwest wälja jätta.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: On mitmesuguseid ettepanekuid tehtud. Näiteks on teedeminister ettepaneku teinud teedeministeeriumi korraliste kulude arwesse § 68 alla üles wõtta 6 miljonit marka, mis komisjonis maha tõmmati. Komisjonis kuulati ministeeriumi esitajate wastuwäited ära ja otsustati selle kärpimise juurde jääda. Komisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda ei saa.

Siis on härra teedeministri poolt ettepanek tehtud üles wõtta „Aeronautile“ laenuks 5 miljonit marka. See summa läheks operatsiooni fondide alla. Laenu kujul ei olnud see komisjonis mitte hääletamisel ja komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda.

Töö-hoolekandeministeeriumi erakorralises eelarwes on ettepanek tehtud § 1 maha kustutada, nimelt 15 miljonit. Komisjonis walitsus oma seisukohta mitte ei awaldanud, sellepärast pean ma toetama komisjoni ettepanekut.

Wälisministeeriumi korraliste kulude § 18 kohta on ettepanek tehtud sealt maha

kustutada summad: Londoni saatkonna auto ostmiseks määratud 600.000 marka, kuna Pariisi saatkonnale mööbli muretsemiseks määratud 3.500.000 marka ette pannakse vähendada 1.000.000 marga võrra. Kommisjoni nimel toetan § 18 summat kärpimata kujul.

Siis on veel tehtud rkl. Uibopuu poolt ettepanek riigi 1923 a. lisaeelarwe nr. 2 II osast erakorraliste kulude hulgast II peatükis riigiraudtee walitsusele lubatawatest summadest teisest reast „4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks“ määratud 16.330.000 marka välja jätta, millega mina ühineda ei wõi.

Weel on ettepanek — täiendada riigi 1923 a. lisaeelarwet nr. 2 järgmise märkusega: Riigiwanem ja riigikantselei. II jagu ptk. I — riigikantselei. § 12 — Liikuw wara Mk. 500.000.— sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a. Selle ettepanekuga ühinen.

Juhataja **K. Wirma**: Parandus-ettepanekud on järgmised: rkl. Johanson'i ettepanek: 1) Wälisministeerium, peatükk II, § 12. Liikuw wara, maha arwata 600.000.— (määratud Londoni saatkonnale auto muretsemiseks); 2) Wälisministeerium, peatükk II, § 12. Liikuw wara, maha arwata 1.000.000.— (Pariisi saatkonnale sisseseade muretsemise summa arwelt).

Rkl. Uibopuu ettepanek: Teedeministeerium, peatükk II, välja jätta § 10. 4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks 16.330.000.—

Töö-hoolekandeministri ja teedeministri kohustetäitja Amberg'i ettepanekud, tehtud Wabariigi Walitsuse nimel: 1) Korrallised kulud, teedeministeerium, peatükk II, riigiraudteede walitsus, § 68 weewate abinõude korrashoidmise kulud suurendada 6.000.000.— võrra, see on 17.479.300.— pealt 23.479.300.— peale.

2) Erakorralised kulud, töö-hoolekandeministeerium, peatükk III, töökaitseosakond § 1 toetused:

a) rahwa- ja töölistemajadele	10.000.000.—
b) Tallinna töölistemaja toetamiseks	5.000.000.—
Kokku peatükk III maha kustutada.	15.000.000.—

3) Operatsiooni fondid, teedeministeerium, wõtta vastu § 2. Laenuks „Aeronautile“ 5.000.000 mrk.

Aruandja Kornel'i ettepanek märkuse kohta ühes riigisekretääri Terras'e täiendusega on järgmine:

„Märkus. Käesolewa lisaeelarwe kulude suurendamise osas määratud järgmised krediidid jäetakse 1923 a. eelarwe arwel tarwitamiseks lahti alltähendatud tähtpäewadeni:

A. Korralline eelarwe.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 12. Liikuw wara 500.000.—

Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk V.

Aktiisi peawalitsus.

§ 12. Liikuw wara

a) muretsemine 2.550.000.—

Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Kohtud.

§ 12. Liikuw wara

a) muretsemine 191.800.—

Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 12. Liikuw wara

a) muretsemine 300.000.—

Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

B. Erakorraline eelarwe.**RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.**

§ 1. Autasu kuludeks 56.264.000.—
suuruses määratud summast tema välja-
maksmata osa sulgumise tähtaeg 31. det-
sember 1924 a.

HARIDUSMINISTEERIUM.**Peatükk I.**

§ 3. Riigi kunsttööstuse
kooli keraamika-töö-
koja sisseseade ku-
lud 700.000.—
Sulgumise tähtaeg 1. märts 1924 a.

SISEMINISTEERIUM.**Peatükk VI.****Piiriwalwe walitsus.**

§ 12. Liikuw wara
a) muretsemine 1.183.000.—
Sulgumise tähtaeg 1 märts 1924 a.

TEEDEMINISTEERIUM.**Peatükk I.****Keskasutus.**

§ 13. Pärnu-Tallinna kit-
saröopalise raudtee
väljaostmine 29.700.000.—
Sulgumise tähtaeg 31. detsember
1924 a.

Rkl. Piiskar'i poolt on ette pandud la-
hus hääletada punktid a ja b, töö-hoole-
kandeministri ettepaneku hääletamisel
kustutada töö-hoolekandeministeeriumi
erakorralistes kuludes peatükk III.

Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. Jo-
hanson'i ettepanek — korralistes kuludes
välisministeerium, peatükk II, § 12. Li-
kuw wara, maha arwata 1.000.000.— Pa-
riisi saatkonnale sisseseade muretsemise
summa arwelt. (Hääletatakse.)
Nähtawa enamusega on ette-
panek wastu wõetud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Johan-
son'i teine ettepanek — korralistes kulu-
des välisministeerium, peatükk II, § 12.
Liikuw wara, maha arwata 600.000.—
määratud Londoni saatkonnale auto mu-

retsemiseks. (Hääletatakse, loe-
takse hääli.) Ettepaneku poolt on 39
häält, wastu — 20, seega on ette-
panek wastu wõetud.

Järgmine on teedeministri kohuste-
tätja Amberg'i ettepanek — korralistes
kuludes teedeministeerium, peatükk II,
riigiraudteede walitsus, § 68 weerewate
abinõude korrashoidmise kulud suuren-
dada 6.000.000.— wõrra, s. o. 17.479.300.—
pealt 23.479.300.— peale. (Hääleta-
takse.) Nähtawa enamusega
on teedeministri kohuste-
tätja Amberg'i ettepanek ta-
gasilükatud.

Siis on ettepanek lubada „Aeronau-
tile“ laenuks 5.000.000.— ja paigutada
seda operatsiooni fondides teedeministeer-
iumi § 2 alla. (Hääletatakse, loe-
takse hääli.) Ettepaneku poolt on 17
häält, wastu — 33, seega on ette-
panek tagasilükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Uibopuu et-
tepanek — erakorralistes kuludes teede-
ministeerium, peatükk II wälja jätta § 10.
4 klass- ja 63 kaubawaguni ostmiseks
16.330.000.—. (Hääletatakse, loe-
takse hääli.) Ettepaneku poolt on 35
häält, wastu — 33, seega on ettepa-
nek wastu wõetud.

Siis on weel töö-hoolekandeministri
poolt ettepanek kustutada erakorrali-
stes kuludes, töö-hoolekandeministeer-
ium, peatükk III, töökaitse-osakond § 1.
Toetused: a) rahwa- ja töölistemajadele
10.000.000.— b) Tallinna töölistemaja
toetamiseks 5.000.000.— Rkl. Piiskar'i
poolt on ettepanek need summad lahus
hääletada. Panen siis esiteks hääletami-
sele maha kustutada punkt a. (Hääle-
tatakse, loetakse hääli.) Poolt on
28 häält, wastu — 36, seega on
töö-hoolekandeministri ette-
panek tagasilükatud ja punkt a
jääb sisse.

Panen nüüd hääletamisele ettepaneku
wiimase osa — punkt b maha kustutada.
(Hääletatakse.) Poolt on 28 häält,
wastu — 40, ettepanek on tagasi-
lükatud, seega jääb punkt b sisse.

Nüüd tuleb hääletamisele aruandja
poolt tehtud ettepanek märkuse kohta
ühes riigisekretääri täiendusega, nii nagu
ma ette kandsin. (Hääletatakse.)
Nähtawa enamusega on mär-
kus wastu wõetud.

Nüüd panen hääletamisele II osa ühes wastuwõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on II osa — kulude suurendamine — wastuwõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

TULUD.

I. osa.

WÄHENDAMINE.

Korralised tulud.

A. Otsekohesed tulud.

§ 4. Maks kapitaali protsentide pealt	2.100.000.—
Kokku A.	2.100.000.—

B. Tempel- ja tasumaksud.

§ 8. Patendid, kaalud ja proowid	4.250.000.—
§ 9. Mitmesugused	7.530.000.—
Kokku B.	11.780.000.—

C. Mitmesugused.

§ 10. Mitmesugused tulud	10.150.000.—
Kokku C.	10.150.000.—

E. Tulud riigi ettevõtetest.

§ 15. Raudtee	67.000.000.—
§ 16. Sadamad ja ladud	4.500.000.—
Kokku E.	71.500.000.—

Tagasimaks eelmiste aastate tuludest

25.000.000.—

Kokku korralised tulud 120.530.000.—

Erakorralised tulud.

§ 1. Riigiwaranduste osakonna sissetulekud	33.000.000.—
--	--------------

Kokku erakorralised tulud 33.000.000.—

Kokku tulude vähendamise 153.530.000.—

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on tulude I osa wastuwõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

II. osa.

SUURENDAMINE.

Korralised tulud.

A. Otsekohesed maksud.

§ 1. Tulumaks	53.500.000.—
§ 2. Äri- ja tööstusmaks	26.000.000.—
§ 5. Krepostimaks	15.000.000.—
§ 6. Pärandusmaks	2.200.000.—
Kokku A.	96.700.000.—

B. Tempel- ja tasumaksud.

§ 7. Tempelmaksud	61.300.000.—
§ 7-a. 20% kitsarööpalise raudteemaks	3.000.000.—
Kokku B.	64.300.000.—

D. Kaudsed maksud.

§ 11. Tollid	292.700.000.—
§ 12. Aktsiisid	70.519.000.—
§ 13. Piirituse monopool	20.500.000.—
Kokku D.	383.719.000.—

E. Tulud riigi ettevõtetest.

§ 14. Tulud riigi maadest, hoonetest ja metsadest	135.151.000.—
§ 17. Post-telegraaf-telefon	16.600.000.—
§ 18. Eesti pank ja mitmesugused teised ettevõtted	54.387.400.—

Kokku E. 206.138.400.—

Kokku korralised tulud 750.857.400.—

Erakorralised tulud.

§ 2. Operatsiooni fondide tagasimaksud	34.000.000.—
Kokku erakorralised tulud	34.000.000.—

Kokku tulude suurendamine 784.857.400.—
Tulude vähendamise 153.530.000.—

Kogusumma 631.327.400.—

Teen ettepaneku lisaelarwe maksamahakkamise asjus lõppu juurde lisada järgmist: „Käesolew riigi 1923 a. lisa-

eelarwe nr. 2 hakkab maksma tema was-
tuwõttemisega“.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääle-
tatakse.) Nähtawa enamusega
on tulude II osa wastu wõtud,

seega on terwe riigi 1923 a. lisaelarwe
nr. 2 II lugemisel wastu wõtud.

Päewakord on läbi.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.50 min. öösel.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson.**

Abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **J. Wain.**